

**T.C.
GÜMRÜK VE TİCARET BAKANLIĞI
KOOPERATİFÇİLİK GENEL MÜDÜRLÜĞÜ**

**2016 YILI
PAMUK RAPORU**

MART 2017

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ	1
2. PAMUK ÜRETİM VE TÜKETİMİ	2
2.1 DÜNYA PAMUK EKİM ALANLARI.....	2
2.2 DÜNYA PAMUK VERİMLERİ.....	2
2.3 DÜNYA PAMUK ÜRETİMİ.....	3
2.4 DÜNYA PAMUK TÜKETİMİ	4
2.5 TÜRKİYE PAMUK ÜRETİMİ VE TÜKETİMİ.....	4
2.5.1 Türkiye Ekim Alanları	4
2.5.2 Türkiye Üretim ve Tüketim Durumu	6
3. PAMUK TİCARETİ	8
3.1 DÜNYA PAMUK İTHALATI.....	8
3.2 DÜNYA PAMUK İHRACATI	8
3.3 TÜRKİYE PAMUK DIŞ TİCARETİ.....	9
4. DÜNYA PAMUK STOK DURUMU	11
5. PAMUK FİYATLARI	12
5.1 MALİYET VE ÜRETİCİ FİYATLARI	12
5.2 BİRLİKLERİN ALIM FİYATLARI.....	13
5.3 BORSA FİYATLARI.....	14
5.4 DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE PAMUK FİYATLARI.....	15
6. DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE PAMUK DESTEKLEME POLİTİKALARI.....	18
6.1 DÜNYADA PAMUK DESTEKLEME POLİTİKALARI.....	18
6.1.1 Amerika Birleşik Devletleri	19
6.1.2 Avrupa Birliği	20
6.1.3 Çin.....	20
6.1.4 Hindistan.....	21
6.2 TÜRKİYE'DE PAMUK DESTEKLEME POLİTİKALARI.....	22
6.2.1 Bugüne Kadar Uygulanan Destekler	22
6.2.2 Yürürlükteki Destekler: Fark Ödemesi ve Alan Bazlı Destekler.....	24
7. PAMUKTA ULUSLARARASI İŞBİRLİĞİ ÇALIŞMALARI	25
7.1 ULUSLARARASI PAMUK İSTİŞARE KOMİTESİ (ICAC)	25
7.2 DÜNYA TİCARET ÖRGÜTÜ POLİTİKALARI	29
7.3 İYİ PAMUK UYGULAMALARI (BETTER COTTON INITIATIVE)	30
8. TÜRKİYE'DE PAMUK İÇ TİCARETİ VE PAZARLAMASI.....	31
8.1 PAMUKTA PAZARLAMA.....	31

8.2 TARIM SATIŞ KOOPERATIFLERİ VE BİRLİKLERİ.....	31
8.3 PAMUKTA LİSANSLI DEPOCULUK	33
9. TÜRKİYE’DE PAMUĞUN TEKSTİL SEKTÖRÜ AÇISINDAN ÖNEMİ.....	34
10. PAMUKTA YAŞANAN SORUNLAR	35
11. ÇÖZÜM ÖNERİLERİ	36

1. GİRİŞ

Pamuk bitkisi, yaygın ve zorunlu kullanım alanıyla insanlık açısından, yarattığı katma değer ve istihdam olanaklarıyla da üretici ülkeler açısından büyük ekonomik öneme sahip bir üründür. Pamuk, işlenmesi açısından çırçır sanayisinin, lifi ile tekstil sanayisinin, çekirdeği ile yağ ve yem sanayisinin, linteri ile de kağıt sanayisinin hammaddesi durumundadır. Petrole alternatif olarak pamuğun çekirdeğinden elde edilen yağ, giderek artan miktarda biodizel üretiminde de hammadde olarak kullanılmaktadır. Bunların yanında nüfus artışı ve yaşam standardının yükselmesi, pamuk bitkisine olan talebi de artırmaktadır. Bu yönleriyle pamuğa olan ihtiyaç, tüm dünyada artış göstermekte ve geçtiğimiz dönemde hissedilen ekonomik kriz sebebiyle azalan üretim ve tüketim değerlerinin önümüzdeki dönemde artacağı beklenmektedir.

Dünyada az sayıda ülke ekolojisi pamuk tarımına elverişli olması nedeniyle, dünya üretiminin % 80'ine yakını Türkiye'nin de içinde bulunduğu az sayıda ülke tarafından gerçekleştirilmektedir.

Uluslararası Pamuk İstişare Komitesi'nin 2012–2016 arası 5 yıllık dönemin verileri incelendiğinde; dünyada ortalama 33,4 milyon hektar alanda pamuk ekimi yapıldığı ve bu ekimden ortalama 25,8 milyon ton lif pamuk elde edildiği görülmektedir.

Dünyada pamuk üretim alanının en geniş olduğu ülke uzun yıllardır Çin olurken son yıllardaki üretim artışıyla Hindistan Çin'i geride bırakmıştır. 2016/17 sezonu tahminlerine göre dünyada en çok pamuk üreten ilk 5 ülke sırasıyla; Hindistan, Çin, ABD, Pakistan ve Brezilya olmuştur. Tüketimde ise ilk beş sırayı, Çin, Hindistan, Pakistan, Türkiye ve Bangladeş almıştır.

2016/17 sezonunda pamuk üretiminde birim alandan elde edilen verimde ilk beş ülke; Avustralya, İsrail, Çin, Meksika ve Türkiye olmuştur. Bu dönemde en çok pamuk ithalatı yapan ilk beş ülkenin; Bangladeş, Vietnam, Çin, Türkiye ve Endonezya olacağı, en çok ihracat yapan ilk beş ülkenin ise sırasıyla; ABD, Hindistan, Avustralya Brezilya ve Özbekistan olacağı tahmin edilmektedir.

Uluslararası Pamuk İstişare Komitesi (ICAC)'nin verilerine göre, içinde bulunduğumuz sezonda Türkiye'nin, pamuk ekim alanı yönünden Dünyada dokuzuncu, birim alandan elde edilen lif pamuk verimi yönünden beşinci, pamuk üretim miktarı yönünden sekizinci; pamuk tüketimi yönünden dördüncü, pamuk ithalatı yönünden dördüncü ülke olduğu tahmin edilmektedir.

Ülkemiz açısından stratejik bir niteliği bulunan pamuğun üretimi ve kullanımı, diğer bir ifade ile pamuk politikası, izlenen tarım, sanayi ve ticaret politikaları ile uluslararası gelişmelerden yoğun bir şekilde etkilenmektedir.

2. PAMUK ÜRETİM VE TÜKETİMİ

2.1 DÜNYA PAMUK EKİM ALANLARI

Tablo 1: Dünya Pamuk Ekim Alanları (Bin Ha)

Sıra	Ülkeler	2012/2013	2013/2014	2014/2015	2015/2016	2016/2017*
1	Hindistan	11.760	11.650	12.846	11.638	11.076
2	ABD	3.793	3.053	3.783	3.291	3.907
3	Çin	4.975	4.700	4.310	3.793	2.846
4	Pakistan	2.960	2.914	2.958	2.670	2.525
5	Özbekistan	1.285	1.275	1.298	1.272	1.256
6	Brezilya	870	1.010	976	1.007	920
7	Burkina Faso	586	644	661	631	762
8	Türkmenistan	525	545	545	534	545
9	Türkiye	488	451	460	440	415
10	Arjantin	362	506	456	447	300
	Diğer	6.268	5.934	5.619	5.440	5.264
	Toplam	33.872	32.682	33.912	31.163	29.816

Kaynak: ICAC World Cotton Statistics - Ocak 2017 (*) Tahmin

Uluslararası Pamuk İstişare Komitesi (ICAC) verilerine göre; 2012/13 üretim dönemi ile 2016/17 sezonu arasında dünyada ortalama 32,2 (32.186) milyon hektar alanda pamuk üretimi yapılmış olup son dönemde ekim alanlarında bir daralma yaşandığı görülmektedir. 2016/17 sezonunda pamuk ekimi yapılan 29 milyon hektar alanın % 38'i Hindistan'dadır. Ekim alanlarının genişliğinde Hindistan'ı, ABD, Çin, Pakistan ve Özbekistan izlemektedir. Türkiye pamuk ekim alanı açısından 9'uncu sırada yer almaktadır.

2.2 DÜNYA PAMUK VERİMLERİ

Tablo 2: Dünya Lif Pamuk Verimleri (Kg/Ha)

Sıra	Ülkeler	2012/2013	2013/2014	2014/2015	2015/2016	2016/2017*
1	Avustralya	2.354	2.136	2.228	2.196	1.970
2	İsrail	1.786	1.810	1.786	1.786	1.761
3	Çin	1.467	1.506	1.503	1.427	1.600
4	Meksika	1.511	1.625	1.668	1.449	1.559
5	Türkiye	1.351	1.419	1.573	1.475	1.555
6	Brezilya	1.465	1.520	1.507	1.506	1.537
7	G.Afrika	777	1.172	1.205	1.208	1.195
8	Yunanistan	887	1.120	997	997	1.009
9	Suriye	1.100	976	981	883	983
10	ABD	994	921	939	963	921
	Dünya Ortalaması	792	804	781	765	764

Kaynak: ICAC World Cotton Statistics - Ocak 2017 (*) Tahmin

Tablo 2’de görüldüğü üzere dünya lif pamuk veriminin en yüksek olduğu ülke Avustralya’dır. Ülkemiz verimlerinde ise genel olarak bir artış yaşanmış olmakla birlikte 2016/17 sezonunda ICAC verilerine göre Türkiye pamuk veriminde beşinci sıraya gerilemiştir. TÜİK verilerine göre ise aynı sezonda verim 1800 kg/ha olup bu verilere göre ülkemiz lif pamuk veriminde dünyada ikinci sırada bulunmaktadır.

Büyük pamuk üreticisi ülkeler arasında yer alan Hindistan, Özbekistan gibi ülkeler dünya ortalama verim düzeyinin altında bir verimle üretim yapmaktadır. Bu ülkelerin verim düzeylerinde yaşanacak artış dünya pamuk üretiminde de önemli artışların yaşanmasına neden olacaktır.

2.3 DÜNYA PAMUK ÜRETİMİ

Tablo 3: Dünya Lif Pamuk Üretimi (Bin Ton)

Sıra	Ülkeler	2012/2013	2013/2014	2014/2015	2015/2016	2016/2017**
1	Hindistan	6.095	6.770	6.562	6.240	5.960
2	Çin	7.300	6.929	6.500	5.260	4.553
3	ABD	3.770	2.811	3.553	2.820	3.598
4	Pakistan	2.204	2.076	2.305	1.610	1.824
5	Brezilya	1.261	1.705	1.563	1.550	1.414
6	Avustralya	1.018	890	528	470	1.024
7	Özbekistan	1.000	940	885	860	810
8	Türkiye	858	760	724	640	645
	Diğer	3.332	3.402	3.581	1.624	3.939
	Toplam	26.838	26.283	26.201	21.074	22.767

Kaynak: ICAC Cotton This Month-Ocak 2017 (*) Tahmin, (**) Projeksiyon

Tablo 3’te görüldüğü gibi dünya pamuk üretimi son yıllarda 26 milyon ton seviyelerinde seyrederken 2015/16 sezonunda bir önceki yıla göre % 13 azalarak 21 milyon tona gerilemiştir. Bu düşüşte özellikle Çin, ABD ve Pakistan gibi ülkelerin üretimindeki azalış etkili olmuştur. 2016/17 sezonunda ise bir önceki yıla göre % 8 artışla 22,8 milyon olarak gerçekleşmiştir.

Dünyada en büyük pamuk üretimi uzun yıllardan beri Çin’de gerçekleşirken son yıllarda Hindistan’da pamuk ekim alanlarının artışıyla bu durum değişmiştir. Mevcut durumda 6 milyon ton lif pamuk üretim değeriyle Hindistan en büyük üretici olmuştur. Bu ülkeyi Çin, ABD, Pakistan izlemektedir.

Türkiye üretimine ilişkin ICAC verileri TÜİK verilerinden farklılık göstermekte olup, TÜİK verilerine göre ülkemiz üretiminin yıllar içindeki seyri aşağıda 2.5 numaralı başlık altında incelenmiştir.

2.4 DÜNYA PAMUK TÜKETİMİ

Tablo 4: Dünya Lif Pamuk Tüketimi (Bin Ton)

Sıra	Ülkeler	2012/2013	2013/2014	2014/2015	2015/2016	2016/2017*
1	Çin	8.290	7.531	7.520	7.330	7.442
2	Hindistan	4.817	5.042	5.360	5.520	5.191
3	Pakistan	2.416	2.271	2.510	2.220	2.267
4	Türkiye	1.350	1.400	1.486	1.500	1.450
5	Bangladeş	1.023	1.146	1.204	1.324	1.403
6	Vietnam	492	673	875	1.007	1.137
7	ABD	762	773	780	780	718
8	Brezilya	910	879	800	800	697
	Diğer	4.504	5.599	3.815	5.911	3.828
	Toplam	23.340	23.495	24.350	24.360	24.133

Kaynak: ICAC Cotton This Week-Ocak 2017 (*) Tahmin

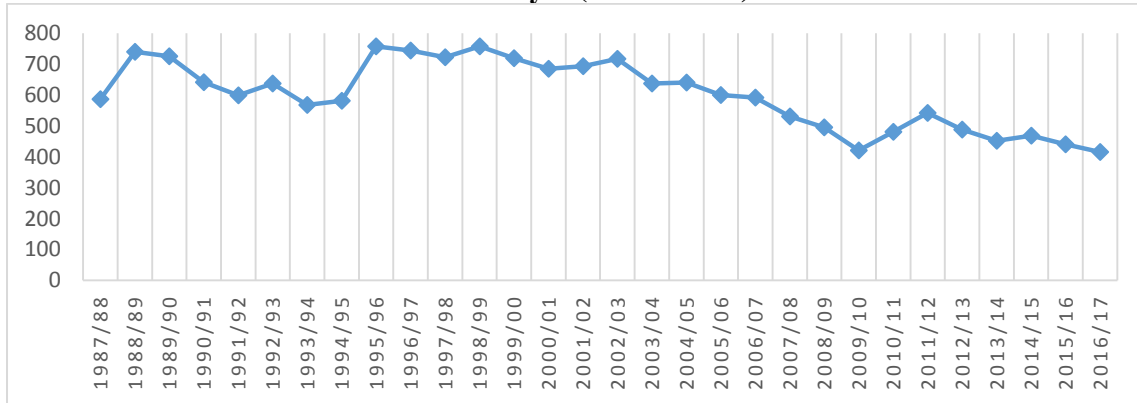
Tablo 4 incelendiğinde dünyada en çok pamuk tüketen ülkelerin yine en çok üretim yapan ülkeler olduğu görülmektedir. Son 5 dönemde dünya pamuk tüketimi 23-24 milyon ton seviyelerinde seyretmiş olup 2016/17 sezonunda tüketimin 24,1 milyon ton olacağı tahmin edilmiştir. Dünya pamuk tüketiminden en büyük payı 7,4 milyon ton ile (% 30 pay) Çin almaktadır. Bu ülkeyi Hindistan ve Pakistan izlemektedir. Türkiye ise tahmini olarak 1,45 milyon tonluk tüketim değeri ile en çok pamuk kullanan 4'üncü ülkedir.

2.5 TÜRKİYE PAMUK ÜRETİMİ VE TÜKETİMİ

2.5.1 Türkiye Ekim Alanları

Ülkemizde pamuk üretim maliyetlerinin fazla olması, pamuk üretimi yapılan özellikle Ege ve Çukurova bölgelerinde üreticinin üretim yapabileceği alternatif ürün çeşitliliğinin fazla olması ve ABD gibi ülkelerin uyguladığı politikalar gibi faktörlerin sonucunda pamuk ekim alanları zaman içerisinde daralmıştır.

Grafik 1: Pamuk Ekim Alanlarının Seyri (Bin Hektar)

Kaynak: ICAC

Grafik 1’de son 30 yıllık süreçte ülkemizde pamuk ekim alanlarının seyri görülmektedir. Bu dönemde ülkemizde pamuk ekim alanları 1995/96 ile 1998/99 dönemlerinde 757 bin hektar ile zirve yapmış ancak 2000’li yıllarla birlikte hızlı bir gerileme sürecine girmiştir. Dünya pamuk fiyatlarında ciddi düşüş ve dalgalanmaların yaşandığı 2009/10 döneminde ekim alanları 420 bin hektara kadar düşmüştür. 2010/11 ve 2011/12 sezonlarındaki artışın ardından içinde bulunduğumuz sezonda 415 bin hektar seviyelerine gerilediği görülmektedir.

Tablo 5: Bölgeler İtibariyle Türkiye Pamuk Ekim Alanları (Bin Hektar)

YIL	G.DOĞU ANADOLU	EGE	ÇUKUROVA	ANTALYA	TOPLAM
1995	2.042	2.499	2.725	300	7.566
2000	3.168	2.017	1.230	126	6.541
2005	2.950	1.378	1.086	54	5.468
2010	2.878	826	1.061	41	4.806
2015	2.645	917	716	62	4.340
2016	2.383	944	732	59	4.160
1995-2016 Değişim (%)	16,70	-62,22	-73,14	-80,33	-45,02

Kaynak: TÜİK

Türkiye’de pamuk tarımının tamamına yakını Ege Bölgesi, Güneydoğu Anadolu Bölgesi ile Çukurova ve Antalya yörelerinde yapılmaktadır. Tablo 5 bölgelere göre ekim alanlarında 1995-2016 arası 5 yıllık değişimleri yansıtmaktadır. TÜİK verilerine göre 1995 yılından 2016 yılına Güneydoğu Anadolu Bölgesinde pamuk ekim alanları % 16,70 genişlerken, Ege’de % 62, Çukurova’da % 73, Antalya’da % 80 gerilemiştir. 1995 yılından 2016 yılına toplam ekim alanlarındaki daralma ise % 45 olmuştur. Özellikle Ege ve Çukurova’daki gerileme sadece oransal olarak değil hektar bazında da ciddi rakamlara karşılık gelmektedir.

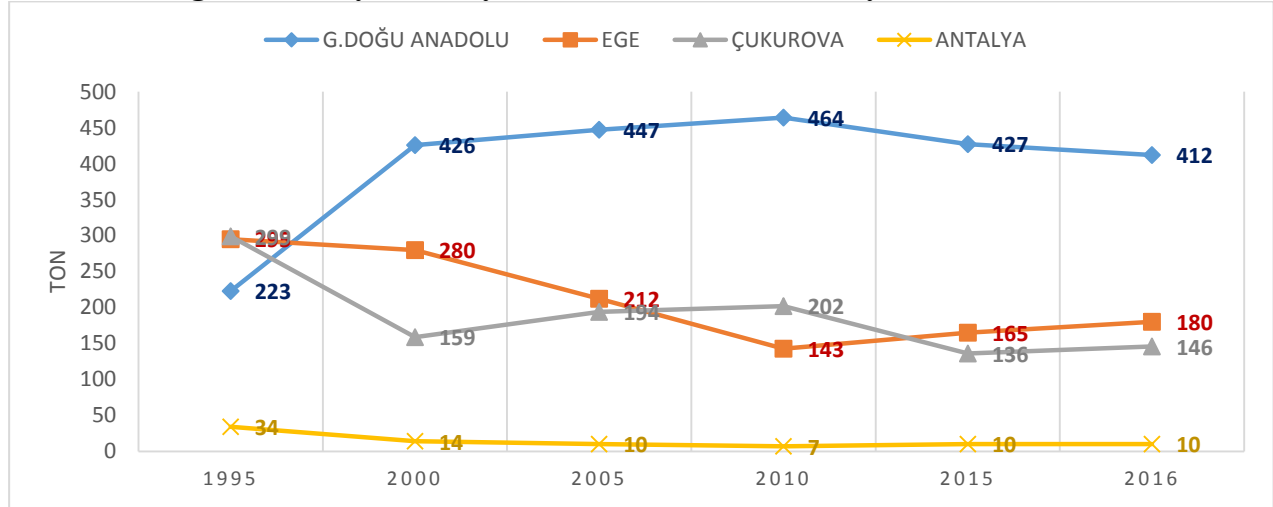
TÜİK verilerine göre 2016 yılında 434 bin hektar alanda pamuk tarımı yapılmıştır. Ekim alanlarının genişliği bakımından ilk sırayı Güneydoğu Anadolu Bölgesi almaktadır. 2016 yılında Güneydoğu Anadolu Bölgesinin tüm ekim alanları içerisindeki payı % 57 olurken Ege Bölgesinin payı % 22, Çukurova yöresinin % 17, Antalya yöresinin % 1,4 olmuştur.

Bölgeler itibariyle üretim miktarları ise Grafik 2’de yer almaktadır. 1995-2016 arası dönemde üretimde, ekim alanlarına paralel bir seyir görülmektedir. 1995’ten 2016’ya Güney

Doğu Anadolu Bölgesinde pamuk üretimi % 85 artarken, Ege'de % 39, Çukurova'da %51, Antalya'da % 69 azalmıştır.

Grafik 2: Bölgeler İtibariyle Türkiye Lif Pamuk Üretiminin Seyri

Kaynak: TÜİK

TÜİK verilerine göre 2016 yılında ülkemizde üretilen pamuğun % 54'ü Güneydoğu Anadolu bölgesinde, % 24'ü Ege Bölgesinde % 19'u Çukurova yöresinde ve % 1'i Antalya yöresinde üretilmiştir.

2.5.2 Türkiye Üretim ve Tüketim Durumu

Tablo 6: Türkiye Lif Pamuk Üretim ve Tüketim Durumu (Bin Ton)

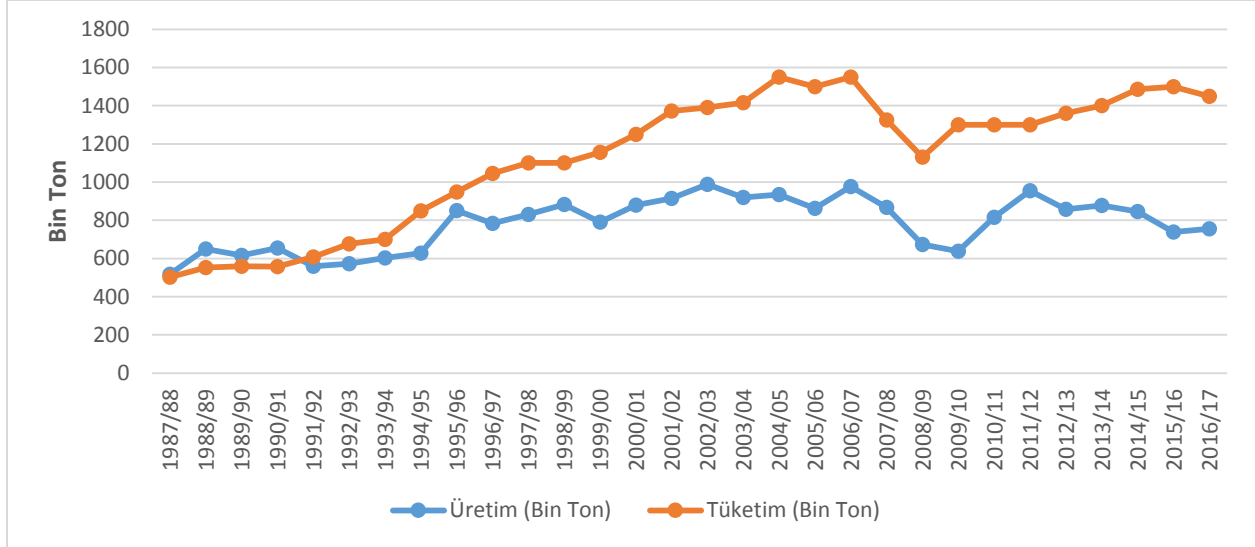
SEZON	ÜRETİM (KÜTLÜ)	ÜRETİM (LİF)	TÜKETİM (LİF)	FARK (LİF)	Üretim Tüketimi Karşılama Oranı (%)
2012/13	2.320	858	1.360	-502	63,0
2013/14	2.250	877	1.400	-523	62,6
2014/15	2.350	846	1.486	-640	56,9
2015/16	2.050	738	1.500	-762	49,2
2016/17*	2.100	756	1.450	-694	52,14
Ortalama	2.214	815	1.439	-624	56,80

Kaynak: TÜİK, (*) Tahmin

Not: Ekim alanları ve üretim miktarları ile ilgili olarak TÜİK ve ICAC verileri arasında zaman zaman ciddi farklılıklar olabilmektedir.

TÜİK verilerine göre 2016/17 sezonunda ülkemizde 2.100 ton kütlü pamuk üretimi yapıldığı, bu miktarın karşılığı lif pamuk miktarının ise 756 bin ton olduğu tahmin edilmektedir.

Tablo 6'de yer alan son 5 üretim sezonu ortalamalarına göre ülke pamuk üretimi, tüketimin % 57'sini karşılamaktadır. 2012/13 sezonunda bu oran % 63 iken hem üretim azalışı hem de tüketim artışı yaşanması nedeniyle 2016/17 sezonunda % 52'ye düşmüştür. Daha uzun yıllar itibariyle üretim ve tüketimin seyrine aşağıdaki grafikte yer verilmiştir.

Grafik 3: Türkiye Lif Pamuk Üretim ve Tüketiminin Seyri (Bin Ton)

Kaynak: TUIK & ICAC

Grafik 3'te 30 yıllık bir seride Türkiye lif pamuk üretim ve tüketiminin seyri görülmektedir. İncelenen dönemde Türkiye'de pamuk üretim ve tüketiminin, 1990'lı yıllarının ortalarına kadar birbirine yakın bir seviyede artış seyri gösterdiği, 1991/92 sezonundan itibaren pamuk tüketiminin üretimi aşmaya başladığı ve 1995/96 dönemiyle birlikte ise üretim ve tüketim makasının açılmaya başladığı görülmektedir. 2002/03 döneminden sonra pamuk üretimi genel itibariyle azalan bir seyir izlemiş, özellikle 2008, 2009 yıllarında yaşanan küresel ekonomik krizin pamuk fiyatları üzerindeki olumsuz etkisi, ülke üretiminde keskin bir düşüşe neden olmuş, kriz döneminin ardından üretim 2011/12 sezonunda kriz öncesi seviyeye ulaşmış ancak tekrar azalan bir seyre girmiştir.

Söz konusu 30 yıllık dönemde Türkiye'de lif pamuk üretimi % 46, tüketimi ise % 189 artmıştır. Öte yandan üretimin 1 milyon tona yaklaştığı 2002/03 sezonuna göre ise 2016/17'da üretimin % 23 azalırken tüketimin % 4 arttığı görülmektedir.

Grafik 1, 2 ve 3 birlikte değerlendirildiğinde, özellikle Ege ve Çukurova olmak üzere ülkemizde pamuk ekim alanlarında 1990'lı yılların sonundan itibaren yaşanan ciddi gerilemeye rağmen üretimin aynı oranda düşmemesi, Türkiye pamuk tarımında yaşanan büyük verim artışı ile açıklanabilir.

Buradan hareketle ülkemizin pamuk tarımında şuan sahip olduğu verim düzeyiyle 1995-2000 yılları arasında gerçekleşen (ortalama 730 bin hektar) ekim düzeyi bir araya getirebilirse ülke lif pamuk üretimimiz 1,3-1,4 milyon ton seviyelerine kadar çıkabilecek ve tüketimin büyük kısmı iç kaynaklardan karşılanarak ithalat azaltılabilecektir.

Öte yandan Grafik 3'te Türkiye'nin pamuk tüketiminin küresel ekonomik kriz dönemine kadar, tekstil sektörünün genişlemesine bağlı olarak sürekli artış gösterdiği, ilgili dönemdeki keskin düşüşün ardından tüketimin artış seyrine devam ettiği görülmektedir.

3. PAMUK TİCARETİ

3.1 DÜNYA PAMUK İTHALATI

Tablo 7: Dünya Lif Pamuk İthalatı (Bin Ton)

Sıra	ÜLKELER	2012/13	2013/14	2014/2015	2015/2016*	2016/2017**
1	Bangladeş	631	987	1.177	1.040	1.362
2	Vietnam	429	691	934	956	1.190
3	Çin	4.426	3.075	1.804	1.180	983
4	Türkiye	804	932	800	920	910
5	Endonezya	683	651	728	782	687
6	Pakistan	470	402	166	420	502
	Diğer	2.344	2.180	2.172	2.252	2.097
	Toplam	9.709	8.740	7.781	7.550	7.731

Kaynak: ICAC Cotton This Month- Ocak 2017 (*) Tahmin, (**) Projeksiyon

ICAC verilerine göre 2016/17 sezonunda dünya pamuk ithalatının 7,7 milyon ton seviyelerinde olacağı tahmin edilmiştir. Bu dönemde dünya ithalatından en büyük payı, Bangladeş'in alacağı tahmin edilmektedir. Bu ülkeyi sırasıyla Vietnam, Çin ve Türkiye izlemektedir. Dünya pamuk ithalatının yaklaşık % 12'si ülkemiz tarafından yapılmaktadır. Genel itibariyle dünya ithalatının yaklaşık % 60'ı ülkemizin de içinde yer aldığı bu dört ülke tarafından gerçekleştirilmektedir.

3.2 DÜNYA PAMUK İHRACATI

Tablo 8: Dünya Lif Pamuk İhracatı (Bin Ton)

Sıra	Ülke	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
1	ABD	2.836	2.293	2.449	2.290	2.615
2	Hindistan	1.685	2.014	914	980	891
3	Avustralya	1.305	1.037	520	550	849
4	Brezilya	938	485	851	820	677
5	Özbekistan	653	650	550	530	480
	Diğer	2.567	2.513	2.524	2.250	2.219
	Toplam	9.984	8.992	7.808	7.420	7.731

Kaynak: ICAC Cotton This Week - Ocak 2016 (*) Tahmin, (**) ICAC Türkiye Raporu Aralık 2015

Dünyada en çok pamuk ihracatı yapan 5 ülkenin yer aldığı Tablo 8'de de görüldüğü üzere 2016/17 sezonunda dünya lif pamuk ihracatının 7,7 milyon ton seviyelerinde olacağı tahmin edilmektedir. Dünya ihracatında ilk sırayı yaklaşık 2,6 milyon ton ve % 30 pay ile ABD almaktadır. Bu ülkeyi Hindistan, Brezilya, Avustralya ve Özbekistan izlemektedir. Dünya ihracatının %70'i bu ülkeler tarafından gerçekleştirilmektedir.

ICAC verilerine göre bir önceki sezon 106 bin ton olan Türkiye lif pamuk ihracatının 2016/17 sezonunda 109 bin ton olarak gerçekleşeceği tahmin edilmektedir.

3.3 TÜRKİYE PAMUK DIŞ TİCARETİ

Ülkemizde, yıllar itibariyle pamuk üretimindeki azalışa ve tekstil sektöründe yaşanan genişlemeye paralel olarak tüketimdeki artış iç üretim ile karşılanamadığından, pamuk ithalat miktarı artmış ve net pamuk ihracatçısı olan Türkiye 1990'lı yıllarla birlikte net pamuk ithalatçısı ülkelere biri arasına girmiştir.

Tablo 9: Son 5 Yılda Türkiye Lif Pamuk İhracat ve İthalatı

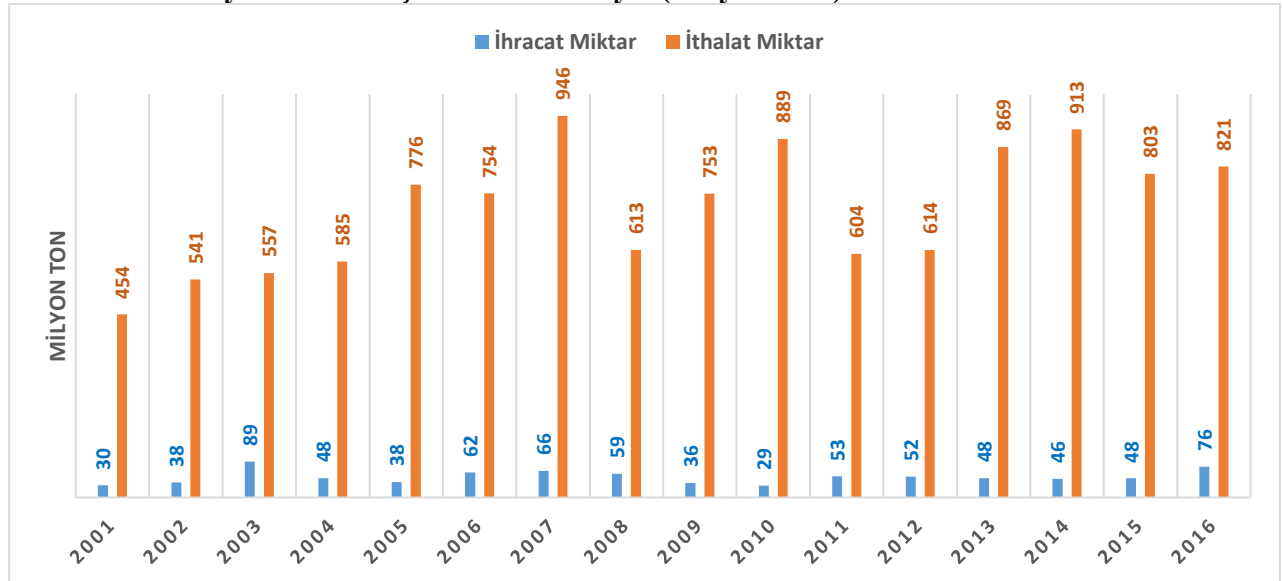
Yıl	İHRACAT		İTHALAT	
	Miktar (Bin Ton)	Değer (Milyon \$)	Miktar (Bin Ton)	Değer (Milyon \$)
2012	52	107	614	1.275
2013	48	100	869	1.681
2014	46	88	913	1.750
2015	48	76	803	1.233
2016	76	124	821	1.238
2015-16 Değişim (%)	58	63	2	0,4

Kaynak: TÜİK

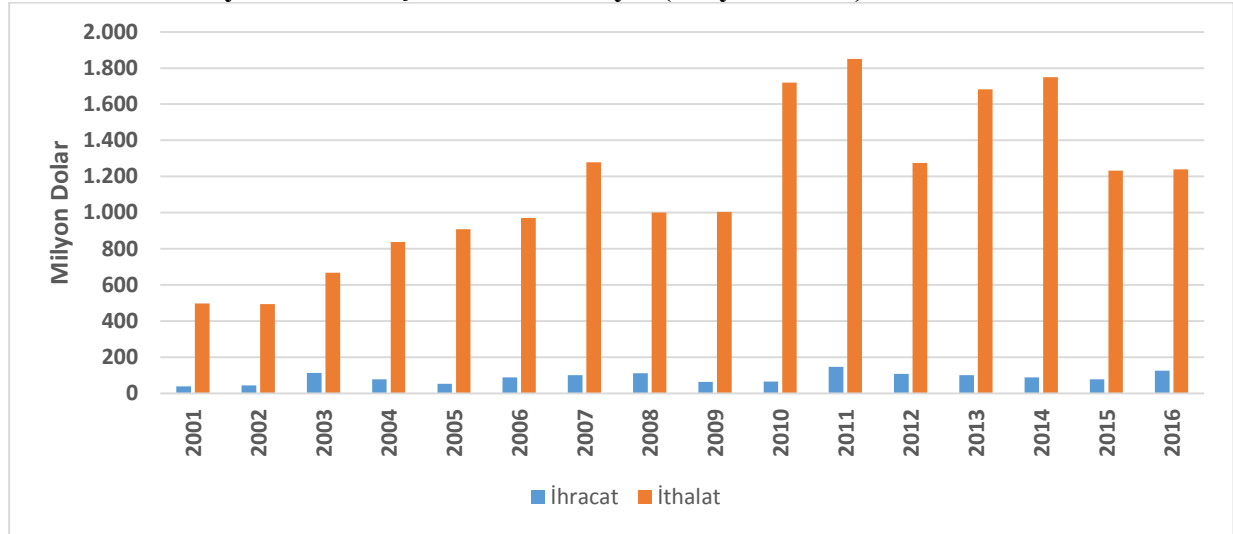
Not: Rakamlar yıllık bazda olduğundan ICAC verilerinden farklı olabilmektedir.

Tablo 9'da son 5 yıl içinde miktar ve değer bazında Türkiye lif pamuk ihracat ve ithalat rakamları yer almaktadır. TÜİK verilerine göre 2016 yılında ülkemizden 124 milyon dolar değerinde, 76 bin ton lif pamuk ihracatı yapılırken 1,2 milyar dolar değerinde, 821 bin tonluk ithalat yapılmıştır. 2016 yılında bir önceki yıla göre değer bazında ihracat % 63, ithalat ise % 0,4 artmıştır.

Grafik 4: Türkiye Pamuk Dış Ticaretinin Seyri (Milyon Ton)

Kaynak: TUIK

Grafik 5: Türkiye Pamuk Dış Ticaretinin Seyri (Milyon Dolar)

Kaynak: TUIK

Miktar ve değer bazında Türkiye lif pamuk ihracat ve ithalat seyrinin yer aldığı Grafik 4 ve 5'te görüldüğü gibi ihracatta son 15 yılda ciddi bir değişiklik olmamış, ithalat ise dalgalı olarak artan bir seyir izlemiştir. 2001-2016 arası ülkemiz lif pamuk ihracatı değer bazında 37-146 milyon dolar arasında değişirken, ithalat 500 milyon-1,8 milyar dolar arasında değişmiştir.

Ülkemiz pamuk dış ticareti miktar bazında 2007 yılında, değer bazında ise 2011 yılında zirve yapmıştır. Dünya pamuk fiyatlarının seyrine bağlı olarak pamuk ithalatımız 1,8 milyar dolar gibi yüksek rakamlara ulaşabilmektedir. Ülkemizde pamuk üretimi yeterli seviyeye getirilemediği için tüketim artışı ithalat artışını da beraberinde getirmektedir.

Tablo 10: 2016 Yılında Türkiye İhracatının Ülkelere Göre Dağılımı

Sıra	Ülke	İhracat (Bin Dolar)	Payı (%)
1	Bangladeş	22.311	17,9
2	İtalya	12.028	9,67
3	Almanya	8.543	6,87
4	Polonya	8.471	6,81
5	Vietnam	8.426	6,77
6	Hollanda	8.150	6,55
7	Endonezya	7.983	6,42
8	Kayseri Serbest Bölgesi	5.362	4,31
9	Yunanistan	5.288	4,25
10	Mersin Serbest Bölgesi	5.232	4,20
	Diğer	32.643	26,23
	Toplam	124.442	100,00

Kaynak: TÜİK

2016 yılında Türkiye'nin 124 milyon dolarlık pamuk ihracatının yaklaşık % 17'si Bangladeş'e % 10'u İtalya'ya % 7'si Almanya'ya yapılmıştır. İhracatın büyük bir kısmı Avrupa ülkelerine yapılmıştır.

Tablo 11: 2016 yılında Türkiye İthalatının Ülkelere Göre Dağılımı

Sıra	Ülkeler	İthalat (Bin Dolar)	Pay %
1	ABD	518.926	41,89
2	Brezilya	180.137	14,54
3	Türkmenistan	169.682	13,70
4	Yunanistan	113.176	9,14
5	Burkina Faso	43.610	3,52
6	Suriye	27.046	2,18
7	Hindistan	24.183	1,95
8	Tacikistan	24.111	1,95
9	Özbekistan	17.882	1,44
10	Fildişi Sahilleri	17.427	1,41
	Diğer	102.487	8,27
	Toplam	1.238.673	100,00

Kaynak: TÜİK

Tabloda görüldüğü gibi 2016 yılında Türkiye'nin 1,2 milyar dolarlık pamuk ithalatında ilk sırayı % 42'lik payla ABD almaktadır. İthalatın % 70'lik kısmı ABD, Brezilya ve Türkmenistan'ın oluşturduğu 3 ülkeden yapılmaktadır. Bu ülkeleri, Yunanistan, Burkina Faso, Suriye takip etmektedir. Öte yandan, başlıca pamuk tedarikçilerimizin üretimleri büyük ölçüde sübvansiyonlarla desteklenmektedir ve ABD'den yapılan pamuk ithalatında GSM kredileri oldukça etkili olmaktadır.

4. DÜNYA PAMUK STOK DURUMU

Tablo 12: Pamuk Stok Durumu (Bin Ton)

Ülkeler	2012/13	2013/14	2014/2015	2015/2016	2016/2017*
Çin	9.607	12.088	12.850	11.160	9.230
ABD	903	651	980	1.050	1.320
Diğer	7.806	7.706	8.290	7.090	7.400
Toplam	18.316	20.445	22.120	19.300	17.950

Kaynak: ICAC Cotton This Week-Ocak 2017 (*) Tahmin

Özellikle 1990'lı yılların sonlarından itibaren artış eğilimine giren dünya pamuk stokları, küresel ekonomik krizin yaşandığı 2008/09 dönemine kadar artmaya devam etmiştir. 2009/10 döneminde krizin etkilerinin azalmasıyla hareketlenen pamuk ticareti, bu dönemdeki zayıf üretimden dolayı stoklardan karşılanmış, stoklardaki bu azalma eğilimi pamuk fiyatlarında yukarı doğru bir hareketlenmeyi beraberinde getirmiştir.

Ancak bu dönemden sonra dünya pamuk stokları tekrar ve hızlı bir artış eğilimine girmiştir. Dünya pamuk üretiminde yaşanan artışlar, tekstil sektöründeki pazarlama sorunları (tüketici ülkelerin kota koymaları ve rekabet), uluslararası ticaret hacminde daralmaya yol açan ekonomik krizler gibi faktörler dünya pamuk stoklarının yükselmesine neden olmuştur. Neticede ortaya çıkan ve pamuk fiyatlarını olumsuz yönde etkileyen yüksek pamuk stokları günümüzde dünya pamuk sektörünün en önemli meselelerinden biri haline gelmiştir.

Dünya pamuk stoklarının yaklaşık % 50'den fazlasını Çin elinde bulundurmaktadır. Pamuk stokları 2014/15 sezonuna kadar sürekli olarak artmıştır. 2015/16 sezonunda dünya pamuk stokları hala çok yüksek olmakla birlikte, üretimde yaşanan düşüş nedeniyle stoklar da % 7 gerileyerek 19,3 milyon ton seviyelerine düşmüştür. 2016/17 sezonunda da düşüşün devam ederek stokların 18 milyon ton seviyesine kadar gerilemesi beklenmektedir.

5. PAMUK FİYATLARI

5.1 MALİYET VE ÜRETİCİ FİYATLARI

Türkiye’de pamuk ticareti 1990’lardan bu yana tam olarak serbest ticaret piyasasına göre işlemektedir. İhracatta ve ithalatta herhangi bir vergi ya da kısıtlama bulunmamaktadır. Bu nedenle pamuk fiyatları da ulusal ve uluslararası piyasalardaki arz talep dengesine göre oluşmakta, fiyatlar üzerinde herhangi bir devlet müdahalesi bulunmamaktadır.

Ülkemiz pamuk üretiminde yüksek girdi maliyeti, üreticinin rekabet gücünü olumsuz etkileyen temel faktörlerden biridir. Pamukta girdi/ürün fiyatı paritesi girdiler aleyhine artmasının yanı sıra sübvansiyonlu ithalatın da etkisi ile “ortalama iç piyasa fiyatı” maliyeti karşılama konusunda yetersiz kalmaktadır. Bu nedenle devlet destekleri ile aradaki fark dengelenmeye çalışılmaktadır. Ülkemizde pamuk üretim maliyeti İzmir Ticaret Borsası verilerine göre aşağıdaki gibidir.

Tablo 13: Yıllar itibariyle Kütlü Pamuk Maliyetleri (TL/Kg)

Yıl	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Maliyet (TL/Kg)	0,810	0,795	0,875	1,088	1,254	1,71	1,71	1,82	1,96	2,10

Kaynak: İzmir Ticaret Borsası bünyesinde yapılan maliyet araştırması çalışmaları sonuçları

İTB verilerine göre 2015 yılında kütlü pamuk üretim maliyeti bir önceki yıla göre % 7,7 artarak 1,96 TL/Kg olmuştur. 2016 yılında ise % 7,14 artışla 2,10 TL/Kg olarak gerçekleşmiştir.

Öte yandan, Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre tarım sektörü üretici fiyat endeksi hesaplamalarında kullanılan ülkemiz kütlü pamuk üretici fiyatları aylar itibariyle aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 14: Türkiye’de Kütlü Pamuk Üretici Fiyatları (TL/Kg)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Ocak	1,28	1,29	1,20	1,58	1,97	1,33	1,26	1,58	1,22	1,66
Şubat	1,27	1,29	1,25	1,58	2,13	1,36	1,27	1,58	1,18	1,63
Mart	1,28	1,34	1,26	1,69	2,11	1,30	1,28	1,55	1,18	1,58
Nisan	1,28	1,43	1,26	1,72	1,98	1,17	1,26	1,5	1,19	1,55
Mayıs	1,32	1,43	1,30	1,82	1,96	1,16	1,23	1,5	1,12	1,58
Haziran	1,28	1,47	1,34	1,88	1,94	1,17	1,25	1,51	1,13	1,58
Temmuz	1,29	1,49	1,35	1,94	1,93	1,18	1,24	1,51	1,13	1,58
Ağustos	1,27	1,48	1,37	1,92	1,92	1,16	1,24	1,51	1,13	1,58
Eylül	1,28	1,42	1,42	1,93	1,89	1,16	1,30	1,47	1,49	1,76
Ekim	1,30	1,33	1,40	2,04	1,66	1,29	1,61	1,36	1,65	1,88
Kasım	1,28	1,33	1,42	2,43	1,56	1,29	1,63	1,3	1,69	1,96
Aralık	1,26	1,22	1,54	2,43	1,39	1,29	1,61	1,24	1,70	2,00
Ortalama	1,28	1,38	1,34	1,91	1,87	1,24	1,35	1,47	1,32	1,70

Kaynak: TÜİK

5.2 BİRLİKLERİN ALIM FİYATLARI

Ülkemizde pamuk fiyatları, 1960’larda planlı kalkınma dönemiyle başlayıp 1994 yılına kadar süren Devlet destekleme alımlarının yapıldığı dönemde Devlet tarafından belirlenmiştir. Pamuk Destekleme Fiyatları 1986/87 döneminde beş aşamalı olarak tespit edilmiş, daha sonra tek aşamada tespit edilmeye başlanmıştır.

1994 yılında alınan ekonomik tedbirler çerçevesinde, Devlet destekleme alımlarını yerine getiren tarım satış kooperatif birliklerinin bu görevi sona erdirilmiş ancak bu yıldan sonra da Birlikler, Hazine kaynaklarından sağlanan düşük faizli kredilerle kamunun yönlendirmeleri doğrultusunda ürün alımlarına devam etmişlerdir.

2000 yılında yürürlüğe giren 4572 sayılı Tarım Satış Kooperatif ve Birlikleri hakkında Kanunla özerk hale gelen bu kooperatif ve birlikler serbest piyasa kurallarına uygun olarak ürün alımların devam etmektedirler.

Ticaret Borsaları ve Tablo 15’te görülen Tarım Satış Kooperatifleri Birliklerince tespit edilen fiyatlardan yapılan kütlü pamuk alım fiyatları; dünya fiyatları, borsa fiyatları, ihracat fiyatları ve enflasyon dikkate alınarak, maliyet fiyatlarına üretici karı eklenerek Çukurova, Ege, Antalya Bölge ve yörelerinde farklı olarak belirlenmektedir.

2016/17 sezonunda Tariş Pamuk Birliği tarafından 2,00 TL/Kg, Çukobirlik tarafından 1,91 TL/Kg, Antbirlik tarafından 2,50 TL/Kg olarak kütlü pamuk alımları yapılmaktadır.

Tablo 15: Tarım Satış Kooperatifleri ve Birlikleri'nce Uygulanan Pamuk Alım Miktar ve Fiyatları

YILLAR	TARIŞ PAMUK BİRLİĞİ		ÇUKOBİRLİK		ANTBİRLİK	
	Miktar (Ton)	Fiyat (TL/Kg)	Miktar (Ton)	Fiyat (TL/Kg)	Miktar (Ton)	Fiyat (TL/Kg)
2001/02	257.161	0,68	153.309	0,565	28.514	0,680
2002/03	306.532	0,80	122.812	0,655	31.463	0,800
2003/04	249.390	1,01	64.963	0,900	27.960	1,000
2004/05	272.270	0,90	117.075	0,830	15.564	0,900
2005/06	160.428	0,830	74.777	0,740	10.047	0,950
2006/07	166.109	0,920	87.030	0,840	11.579	1,000
2007/08	117.470	1,000	82.707	0,830	10.101	1,110
2008/09	92.261	0,980	65.257	0,820	8.734	1,430
2009/10	28.855	1,018	8.773	0,880	10.017	1,540
2010/11	51.565	2,220	12.249	1,530	21.785	1,920
2011/12	43.800	1,440	35.941	1,590	28.247	1,510
2012/13	11.800	1,49	22.047	1,39	23.628	1,60
2013/14	22.812	1,90	20.590	1,77	17.998	2,05
2014/15	37.149	1,44	25.340	1,45	20.526	1,60
2015/16	23.291	1,85	16.351	1,81	18.156	2,36
2016/17	29.462	2,35	21.233	1,91	17.000	2,50

Kaynak: Gümrük ve Ticaret Bakanlığı

5.3 BORSA FİYATLARI

2016 yılında İzmir Ticaret Borsasında oluşan 41 renk ve 31 renk ortalama mahliç pamuk fiyatları aylar itibariyle aşağıdaki tabloda verilmiştir. İçinde bulunduğumuz sezonda ülkemiz pamuk fiyatlarında kur artışına bağlı olarak bir önceki sezona göre önemli bir artış yaşanmıştır. Aralık 2016 itibariyle 6 TL/KG lif seviyelerine ulaşan ege pamuğu fiyatları, Ocak 2017 itibariyle ortalama 6,60 – 6,73 TL/Kg lif seviyelerinde seyretmektedir.

Tablo 16: İzmir Ticaret Borsası Lif Pamuk Fiyatları (Aylık Ortalama TL/Kg)

AYLAR	31 Renk*	41 Renk*
Ocak 16	4,89	4,79
Şubat 16	4,80	4,70
Mart 16	4,59	4,50
Nisan 16	4,67	4,59
Mayıs 16	4,84	4,76
Haziran 16	4,93	4,86
Temmuz 16	5,29	5,17
Ağustos 16	5,62	5,53
Eylül 16	5,14	5,05
Ekim 16	5,10	5,07
Kasım 16	5,58	5,48
Aralık 16	5,94	5,87

Kaynak: İzmir Ticaret Borsası (*) Pamuk kapanış fiyatlarının ortalaması olarak alınmıştır.

Pamuk piyasalarında gerek üretici gerekse de sanayici açısından en önemli sorun fiyat oluşumudur. Tekstil ve konfeksiyon sanayi uluslararası ticaret ortamında giderek güçlenen rekabetçi ortamda dünya fiyatlarından girdi temin etmek istemektedir. Aynı şekilde üretici de pamuğunu dünya fiyatlarından satmak istemektedir. İzmir Ticaret Borsası'nda oluşturulan vadeli işlemler piyasası bu amaca yönelik olarak kurulmuştur. Ülkemizde spot pamuk fiyatlarının düzenli olarak oluştuğu tek borsa İzmir Ticaret Borsası'dır. İzmir Ticaret Borsası pamuk korbeyinde her gün pamuk arz ve talebi piyasa koşullarında karşı karşıya gelmekte ve güncel piyasa fiyatı belirlenmektedir. Her iş günü saat 12:20 ile 12:30 arasındaki 10 dakikalık zaman diliminde pamuk korbeyinde sesli teklif-kabul yöntemiyle (open-outcry) yapılan alım satımlarda cari piyasa fiyatı oluşmakta ve kamuoyuna ilan edilmektedir.

Vadeli işlem piyasalarının Türkiye'de finans piyasalarını, kredi mekanizmasını, üretim ve dış ticaret faaliyetlerini tamamlayıcı bir yapı göstereceği tartışma götürmez bir gerçektir. Vadeli işlemler piyasasının genel fayda fonksiyonu şu şekilde özetlenebilir:

Pamuk fiyatlarının uluslararası piyasa şartları içerisinde gerçekçi bir şekilde oluşması sağlanacaktır. Piyasaların işleyişindeki kolaylık ve hız pamuk fiyatlarında daha iyi bir istikrar temin edecektir. Pamuk vadeli işlemler borsası, piyasada ürün arzının kesikli, ancak talebinin sürekli olmasından doğan yapısal sorunları ve dengesizlikleri gidererek devletin destekleme ihtiyacına bağlı olarak üstlendiği mali yükü azaltacaktır.

Tekstil ve konfeksiyon sanayicileri ise pamuk fiyatlarındaki çift yönlü hareketlenmelerden doğan fiyat riskini finans kesimine aktararak, risklerini dengeleme olanağına kavuşabileceklerdir. Aynı zamanda, üreticiler uzun vadeli satış ve üretim bağlantıları yapma imkanı bulacaklardır. Sanayici borsadan aldığı fiyat sinyallerini değerlendirerek istikrarlı fiyat üzerinden girdi temin edebilecek, borsada oluşan fiyatlara bakarak üretim maliyetlerini ve satış fiyatını gerçekçi bir şekilde planlayıp, dış ve iç piyasaya karşı yükümlülüklerini zamanında yerine getirebilecektir.

5.4 DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE PAMUK FİYATLARI

Pamuk dış piyasa fiyatlarının oluşmasında en önemli etken, dünya pamuk üretimini elinde bulunduran ülkelerin (Çin, Hindistan, ABD gibi) üretim miktarları ile stoklarıdır. Pamuğun yanı sıra yün, tiftik, sentetik iplik gibi dokuma sanayine yönelik diğer liflerin üretim miktar ve fiyatları da pamuk fiyatları için önemli rol oynamaktadır.

Ülkelerarası anlaşmalar, ülkelerin diğer ülkelere karşı dış ticaret dengelerin kurulmasında aldıkları tedbirler fiyatları etkileyebilmektedir. Bunun dışında pamuk fiyatlarının belirlenmesinde rol oynayan önemli bir faktör de doların diğer ülke paraları karşısındaki değeridir.

Dünya pamuk fiyatları olarak Liverpool endeks fiyatları dikkate alınmaktadır. Tüm ihracat işlemleri ve ihracata esas teşkil eden fiyat Liverpool endekslerine göre oluşmaktadır. Bu borsada Güneydoğu Anadolu Std. 1 (1''3/32) A endeksine Ege ve Çukurova Standart-I pamukları B endeksinde işlem görmektedir. Son yıllarda pamuk ticaretinin Uzakdoğu merkezli yapılması Kuzey Avrupa teslim fiyatı yerine Uzak Doğu teslim fiyatının dikkate alınmasına neden olmuştur.

Tablo 17: Dünya Pamuk Fiyatları (Cent/libre)

Sezonlar	California /Arizona Midd.	Özbekistan Midd.	Yunanistan Midd.	Cootlook A Index	Brezilya Midd.	ITB Ege (41 Renk)
2006/07	62,66	59,75	60,79	59.14	63.05	64.37
2007/08	76,33	74,17	76,18	72.90	77.82	78.56
2008/09	65,82	66,03	64,92	61.20	61.90	63.30
2009/10	86,38	80,67	77,12	77.54	73.14	87.43
2010/11	151,24	175,84	--	161.85	130,53	160.65
2011/12	115,64	110,95	105,56	101.23	108.11	96.12
2012/13	91,51	90,84	83,68	87.49	86,42	89.30
2013/14	71,30	98,73	97,67	68.30	93,31	69.42
2014/15	76,99	75,25	76,27	70.39	74,82	72,09
2015/16	77,37	76,08	73,00	69,65	70,35	71,72

Kaynak: ICAC & ITB

Liverpool A, Liverpool B ve Memphis Endeksleri dünya pamuk piyasa fiyatlarının oluşmasında baz teşkil etmektedir. Son 20 yılda dünya pamuk fiyatlarında ciddi düşüşler yaşanmıştır. Özellikle 1994/95 sezonundan sonra pamuk fiyatları hızlı bir düşüş eğilimine girmiştir. Fiyatlardaki hızlı gerilemenin ardında yatan nedenlerden bir tanesi verim artışına paralel olarak artan pamuk üretimine karşılık, pamuk tüketiminin aynı oranda artmaması ve dünya stoklarında yaşanan artışlardır.

Pamuk fiyatları 2001/02 sezonunda rekor seviyede bir düşüş yaşadıktan sonra, takip eden sezonlarda dalgalı bir seyir izlemiştir. 2010/11 sezonunda ise pamuk fiyatları tarihi zirvelerine çıkmıştır. Diğer ülkelerde olduğu gibi Ülkemizde de pamuk fiyatlarının Cootlook A Endeks ile paralel seyir izlediği görülmektedir. Bu dönemde pamuk fiyatlarındaki artışın temel nedenleri; küresel ekonomik kriz nedeniyle dünya ticaretinde gerileme, pamuk üretim miktarındaki düşüş ve dünya pamuk stoklarında görülen gerileme, istatistiki verilerde geçen sezonlardan devreden pamuk stoklarının gerçek olmadığı yönündeki görüşler, Hindistan'ın pamuk ihracatına uygulamış olduğu kısıtlama, pamuk türev piyasalarına ilginin artması ve diğer emtia fiyatlarındaki genel artış trendi olarak açıklanmaktadır.

Tablo 18: 2015 ve 2016 Yıllarında Cootlook A, Memphis, Ege Std Garanti Pamuğu Fiyatları

AYLAR	Liverpool A		Cootlook A Endeks		ABD Memphis		Ege 41 Renk	
	TL/Kg	\$/Kg	TL/Kg	\$/Kg	TL/Kg	\$/Kg	TL/Kg	\$/Kg
Ocak 15	3,44	1,48	3,46	1,49	3,58	1,54	-	-
Şubat 15	3,77	1,54	3,78	1,54	3,96	1,61	-	-
Mart 15	3,96	1,53	3,99	1,53	4,21	1,61	-	-
Nisan 15	4,17	1,58	4,21	1,58	4,40	1,65	3,86	1,49
Mayıs 15	4,25	1,61	4,26	1,61	4,41	1,66	4,24	1,64
Haziran 15	4,30	1,59	4,28	1,60	4,46	1,66	4,35	1,64
Temmuz 15	4,30	1,60	4,42	1,60	4,66	1,68	4,37	1,72
Ağustos 15	4,43	1,56	4,61	1,58	4,96	1,70	4,44	1,76
Eylül 15	4,53	1,51	4,61	1,52	5,02	1,65	4,66	1,58
Ekim 15	4,45	1,52	4,45	1,52	4,19	1,43	4,47	1,47
Kasım 15	4,38	1,53	4,38	1,53	4,80	1,67	4,57	1,63
Aralık 15	4,52	1,55	4,53	1,55	4,91	1,68	4,55	1,60
Ocak 16	4,56	1,52	4,56	1,52	4,92	1,64	4,79	1,59
Şubat 16	4,33	1,47	4,31	1,47	4,60	1,57	4,70	1,60
Mart 16	4,18	1,44	4,18	1,45	4,42	1,53	4,50	1,55
Nisan 16	4,31	1,52	4,33	1,53	4,58	1,62	4,59	1,62
Mayıs 16	4,53	1,55	4,53	1,55	4,80	1,64	4,76	1,62
Haziran 16	4,76	1,63	4,76	1,63	4,95	1,70	4,86	1,66
Temmuz 16	3,35	1,82	5,36	1,81	5,49	1,86	5,19	1,75
Ağustos 16	5,30	1,79	5,24	1,77	5,36	1,81	5,53	1,86
Eylül 16	5,19	1,75	5,11	1,73	4,70	1,59	5,05	1,70
Ekim 16	5,30	1,73	5,30	1,73	5,44	1,77	5,07	1,65
Kasım 16	5,54	1,69	5,68	1,74	5,88	1,80	5,48	1,67
Aralık 16	6,11	1,75	6,11	1,75	6,32	1,81	5,87	1,68

Kaynak: İzmir Ticaret Borsası

Ülkemiz Ege pamuğu Memphis pamuğu ayarına yakın olarak nitelendirilmektedir. GAP pamuğu Liverpool A, Çukurova Pamuğu ise Liverpool B Endeksi baz alınarak değerlendirilmektedir. 2009/10 sezonuna 1,42 \$/Kg ile başlayan dünya pamuk fiyatları bu tarihten itibaren yükselmeye başlamış ve sezonu 1,89 \$/Kg'dan kapatmıştır. 2010/11 sezonunun başında 1,71 \$/Kg ile başlayan pamuk fiyatlarındaki artış kontrolden çıkmış ve Mart 2011 tarihinde A endeks 5.06 \$/Kg ile tarihi zirvesine yükselmiştir. Mart 2011 itibariyle fiyatlar gevşemeye başlamış ve Temmuz 2012'de 1,85 \$/Kg ve Aralık 2013 itibariyle de 1,93 \$/kg olarak gerçekleşmiştir. Bu dönemden sonra fiyatlar normal seyrine dönmüştür.

2015/16 sezonu başında dünya fiyatlarında yaşanan düşüslere paralel olarak pamuk fiyatlarında bir önceki sezona göre gerileme yaşanmış ise ege pamuğu (41 renk) 2015 yılını 4,55 TL/Kg lif seviyelerinde kapatmıştır. 2016 yılına ise 4,79 seviyesinde başlanmış olup kur artışına bağlı olarak fiyatlar 5,87 seviyesine kadar çıkmıştır.

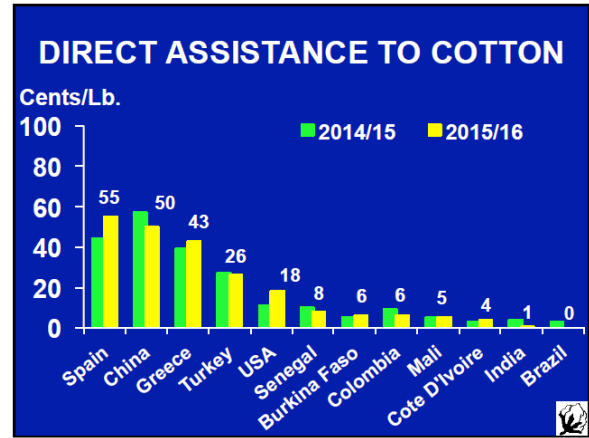
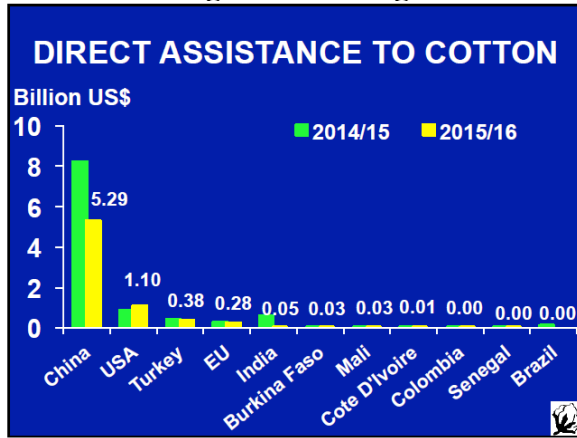
2016/17 sezonunda pamuk piyasalarını etkileyecek en önemli faktör, dünyanın en büyük pamuk ithalatçısı ve aynı zamanda en yüksek stoka sahip ülkesi olan Çin'in uygulayacağı politikalarıdır. Ayrıca bu sezon dünya üretiminde yaşanan kayda değer düşüş dünya stoklarında bir miktar gerilemeyi başlatmıştır. Stoklardaki gerilemenin sürmesi pamuk fiyatlarını yukarı yönlü olarak harekete geçirecektir.

6. DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE PAMUK DESTEKLEME POLİTİKALARI

6.1 DÜNYADA PAMUK DESTEKLEME POLİTİKALARI

Pamuk önemi nedeniyle dünyada üretici ülkeler tarafından özel olarak desteklenen bir ürün olup ICAC verilerine göre son yıllarda devlet desteklemeleri yüksek seviyelere ulaşmıştır. Pamuk üretimi hükümetlerce; fiyat desteği, doğrudan gelir desteği, gümrük önlemleri ve sigorta destekleri gibi pek çok farklı araçla desteklenmektedir. 12 önemli üretici ülke tarafından pamuğa verilen doğrudan destekler 2015/16 sezonunda, rekor seviyede olan bir önceki döneme göre % 31 azalarak toplam 7,2 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir.

Grafik 6 Pamuğa Verilen Doğrudan Destekler

Kaynak: ICAC

Grafik 6'da görüldüğü gibi 2015/16 sezonu verilerine göre dünyada pamuğa en çok doğrudan destek veren ülke 5,3 milyar dolarlık destek ile Çin olurken, 1,10 milyar dolar ile ABD 2. olmuştur. Türkiye'nin 2015/16 sezonunda fark ödemesi desteği kapsamında pamuk için verdiği destek tutarı sertifikalı tohum kullananlara 0,75 kr/Kg (0,21 dolar), toplam destek miktarı ise 381 milyon dolar olmuştur. Bu rakamla Türkiye ilgili dönemde pamuğa en çok doğrudan destek veren 3. ülke olmuştur. Öte yandan özellikle ABD ve AB'nin pamuk politikalarında doğrudan desteklerin dışında birçok destek uygulaması bulunmaktadır.

Dünya'da doğrudan gelir desteği ve gümrük koruması ile desteklenme oranı 1997/98 - 2007/08 yılları arasında % 55 iken 2008/09 sezonunda % 83, 2014/15 sezonunda % 76, 2015/16 sezonunda ise 71% olmuştur.

Pamuk fiyatları ile destek miktarı arasında negatif bir korelasyon bulunmaktadır. 2015/16 sezonunda pamuk fiyatları minimum fiyatın altına düşmediğinden Brezilya, Pakistan ve Hindistan gibi ülkelerde destek ya hiç uygulanmamış ya da Hindistan'da olduğu gibi kısmen uygulanmıştır.

6.1.1 Amerika Birleşik Devletleri

2014 yılında ABD'de yeni çıkarılan Çiftlik Kanunu ile geleneksel doğrudan gelir desteğinin yerine risk yönetimine odaklı yeni bir destekleme modeline geçilmiştir. Bu modelde devlet destekli ürün sigortası temel araç olarak kullanılmaktadır. Doğrudan ödemeler, karşıt devirli / counter-cyclical ve ortalama ürün seçimi programları ise tüm ürünler için kaldırılmıştır. Pamukta Stacked Income Protection Plan (STAX) adında bir program uygulanmaktadır. Bu program üreticilerce standart poliçelere dahil edilmeyen yüzeysel gelir kayıplarını kapsayan poliçelerin alımlarına prim sübvansiyonu sağlamaktadır.

Bu uygulama ile bir ilçede üretici geliri beklenen gelirin % 90'ının altına düştüğü durumda STAX devreye girmekte ve % 10- %30 arası gelir kaybı sigortadan karşılanmaktadır. Hükümetçe bu sigorta primlerinin % 80'i karşılanmaktadır. Ayrıca, hükümet STAX poliçesi sağlayan sigorta şirketlerinin idari ve faaliyet giderlerini kısmen karşılamaktadır.

STAX 2015 yetiştirme sezonunda Ağustos ayından itibaren uygulanmaya başlanmıştır. 2014/15 sezonunda pamuk geçiş desteği verilmiş olup tutarın 484 milyon dolar olduğu tahmin edilmektedir. 2015/2016 yılında toplam sübvansiyonun 76 milyon dolar olduğu ve ekili alanın % 29'unun sigortalandığı tahmin edilmektedir.

Pamukta uygulanan bir diğer program ise Pazarlama Kredisi Programıdır (The Marketing Loan Program (MLP)). Bu program kapsamında 2014/15 sezonunda 371 milyon dolar, 2015/16 sezonunda 327 milyon dolar üreticilere destek sağlanmıştır.

ABD'de pamuk üreticileri birden çok riske karşı teminat sağlayan sübvansiyonlu sigorta aracılığı ile desteklemektedir. Bu program üreticiler kendi ihmalleri hariç nerdeyse her riske karşı sigorta altına alınmaktadır. Toplam ekili pamuk alanının % 90'ı bu programa dâhil edilmiş olup sigorta primlerin yarısından fazlası hükümetçe karşılanmaktadır. Pamuk Konseyi tahminlerine göre 2014-2015 sezonunda pamuk sigorta sübvansiyonunun 490 milyon dolar (ya da 6 cts/lb), 2015-16 yılında ise 400 milyon dolar (ya da 6,5 cts/lb) olarak gerçekleşmiştir.

2015 Pamuk Çırcırlama Maliyet Paylaşımı Programı (Cotton Ginning Cost-Share) uygulamaya konmuştur. Bu program kapsamında uygun adaylara bölgedeki ortalama çırcırlama maliyetinin % 40'ı çarpı ekili alan kadar ödeme yapılmaktadır. Bir üreticiye 40,000 doları geçmeyecek biçimde verilmektedir.

Bu desteklerin tamamı dikkate alındığında pamuk üreticilerine hükümetçe sağlanan toplam destek 2014/15 sezonunda 860.000 dolar (ya da 11 cts/lb) 2015-16 sezonunda ise 1,1 milyar (ya da 18 cts/lb) olarak gerçekleşmiştir.

Ayrıca, İhracat Kredi Garanti Programı (Export Credit Guarantee Program) çerçevesinde ucuz ihracat kredisi (GSM) sağlanmaktadır. GSM-102 üç ay-üç yıl, GSM-103 üç-on yıl süreli krediler, Tarım Bakanlığına bağlı Rehin Kredi Kuruluşları (CCC) tarafından kredi ihtiyacı olan ülkelerde Amerikan Pamuğu tüketiminde devamlılığı sağlamak amacıyla yürütülmektedir. ABD menşeli tarım ürünlerinin yabancı ülkelere teşvikli ihracatını öngören söz konusu program kapsamında ülkemize 1999 yılından günümüze verilen kredilerin yaklaşık % 30'u pamuk ithalatında kullanılmıştır.

6.1.2 Avrupa Birliği

Avrupa Birliğinde en büyük pamuk üreticisi ülkeler Yunanistan ve İspanya'dır. Pamuk üretiminin desteklenmesi 1981 yılında Yunanistan'ın Birliğe katılımı ile başlamıştır. 1986 yılında İspanya'nın katılımıyla destek uygulaması farklılaşmıştır. AB ülkeleri içerisinde Yunanistan ve İspanya'nın pamuk yetiştirilen bölgeleri AB'nin en düşük gelire sahip bölgeleri olarak kabul edilmekte, destekler ekonomik ve sosyal bir yardım şekli olarak görülmektedir.

Günümüzde Ortak Tarım Politikası kapsamında birlik içindeki pamuk üreticilerine verilen desteğin % 65'i doğrudan gelir desteği, % 35 oranında ise üretim desteği olarak sağlanmaktadır. Üretim desteğine tabi maksimum alan Yunanistan için 250.000 hektar, İspanya için ise 48.000 hektardır. Toplam pamuk ekili alanın bu miktarı geçmesi durumunda, üretici başına destek oransal olarak düşürülmektedir. Desteğe uygunluk için ekim alanınının AB ülkeleri tarafından pamuk tarımı için yetki verilmiş olması, izin verilen çeşitlerin ekilmiş olması gibi kriterler mevcuttur. Bu destek ticari değeri olan bozulmamış ve temiz pamuk için verilmektedir. Destek tutarı, hektar başına ülke için belirlenmiş tutarın, sabit referans verimi ile çarpılmasıyla hesaplanmaktadır.

Yunanistan için 2014/15 sezonunda 238 milyon dolar (39 cts/lb) olan üretim desteği 2015/2016 sezonunda 224 milyon avro (47 cts/lb) olarak gerçekleşmiştir. İspanya'da ise 2014/15 sezonunda 72 milyon avro (44 cts/lb) iken 2015/2016 sezonunda 68 milyon dolara düşmüştür (55 cts/lb).

6.1.3 Çin

Çin pamuk üreticilerini gümrük önlemleri aracılığı ile desteklemektedir. Pamuk ithalatında Çin tarafından uygulanan kota dışı efektif tarife oranı % 40'tır. Çin ayrıca stratejik bir araç olarak önemli miktarda stok bulundurmaktadır. Arz eksikliği olduğu durumlarda ihale yoluyla piyasaya ürün sürmekte, arz fazlasında ise stokları geri telafi etmektedir. 2014/15 ve

2015/16 sezonlarında devletçe alım olmamıştır. Bu sezonlarda gümrük korumasının yanı sıra doğrudan sübvansiyon ödemesi yapılmıştır.

Çin'in DTÖ'ye katılım müzakereleri çerçevesinde yıllık olarak tarife-kotası (Tariff Rate Quota TRQ) uygulama yükümlülüğü bulunmaktadır. Bu kapsamda 894.000 tona kadar ithalat kota içi olarak değerlendirilerek % 1 tarife uygulanmakta, bunun üzerindeki kota kullanımında ise yine %1 uygulanabileceği gibi % 5-% 10 arası değişen oranlı tarife de uygulayabilmektedir. 2014/15 ve 2015/16 sezonlarında stokları azaltmak için ithalatta sadece TRQ kotalarını kullanmıştır. Bu iki sezon müdahale ve kota ile iç piyasa fiyatları dünya fiyatlarının üzerinde seyretmiştir.

ICAC hesaplamalarına göre Çin'in üreticilere gümrük koruması yoluyla sağladığı destek 2014/15 sezonunda 3,2 milyar dolardan (22 cts/lb) 2015/16 sezonunda 1,1 milyar dolara düşmüştür (10 cts/lb).

Gümrük korumasının yanında pamuk üreticilerine hedef fiyat üzerinden fark ödemesi biçiminde doğrudan destek de vermiştir. Üreticilere sağlanan toplam doğrudan ödeme 2015/16 sezonunda 3,9 milyar olarak gerçekleşerek 4,7 milyar olan 2014/15 sezonuna göre önemli ölçüde azalmıştır.

Bu desteklere ek olarak yüksek kaliteli tohum kullanımı ve Şincan bölgesinden pamuğun işlendiği iç bölgelere taşınması amacıyla nakliye desteği sağlanmaktadır. Bu desteklerin toplam tutarı sırasıyla 150 ve 160 milyon dolardır.

Genel olarak bakıldığında Çin hükümeti tarafından verilen tüm desteklerin 2014-2015 sezonunda 8,2 milyar dolar iken (57 cts/lb), 2015-16 sezonunda 5,3 milyar dolara düştüğü (50 cts/lb) görülmektedir.

6.1.4 Hindistan

Hindistan'da devletin doğrudan alım yaptığı minimum fiyat desteği uygulaması bulunmaktadır. 2014-15 ve 2015-16 sezonlarında iç fiyatlar minimum fiyatın altına düştüğünden destek devreye girmiştir.

2014-15 sezonunda kütlü pamuğa, lif pamuk karşılığı yaklaşık 85 cts/lb olan bir minimum fiyat belirlenmiştir. 2014-15 sezonunun tamamında iç fiyatlar minimum fiyatın altında kaldığından hükümet 2,9 milyar tutarında ürün alımı yapmıştır. Alım miktarı 1,6 milyon ton olup toplam üretimin çeyreğine tekabül etmektedir. İç fiyatın 66 cts/lb'ta kaldığı dikkate alındığında bu uygulamanın hükümete maliyeti 631 milyon dolar olarak düşünülebilir. Bu rakam 4 cts/lb'luk bir sübvansiyona tekabül etmektedir.

2015-16 sezonunda lif pamuk için 80 cts/lb a tekabül eden bir minimum fiyat belirlenmiştir. Bu sezonda iç piyasa fiyatı kısa bir süreliğine bu fiyatın altında kalarak yaklaşık 64 cts/lb'a

düşmüştür. Bunun sonucu olarak 144.000 ton alım yapılmıştır. Bu alımın toplam bedeli 250 milyon dolar olup hükümete maliyeti ise 51 milyon dolar olarak gerçekleştiği hesaplanmaktadır.

Hindistan'da pamuk üreticileri ayrıca, gübre sübvansiyonu, sigortası desteği ve vergi aflarından yararlanmaktadır. Bunlara ek olarak hükümet kaliteli tohum dağıtımı ve altyapı yatırımları yoluyla da pamuk üretimine destek vermektedir. Ülkede çırçırılama ve presleme makinelerinin modernizasyonu ve pazarlama ile ilgili de destek programı uygulanmakta olup bunların toplam tutarı bilinmemektedir.

6.2 TÜRKİYE'DE PAMUK DESTEKLEME POLİTİKALARI

Türkiye'de pamuk destekleme politikaları, Beş Yıllık Kalkınma Planlarında ana hedefleri belirtilen bir çerçeve içinde, yeterli üretim seviyesi ve üretimin olumsuz koşullardan daha az etkilenmesinin sağlanması, ihracatın geliştirilmesi, kendine yeterlilik oranının yükseltilmesi amaçları doğrultusunda belirlenmektedir.

Piyasa ekonomisinin sağlıklı olarak işlediği birçok ülkede tarım önemli ölçüde desteklenmektedir. Ancak, destekleme yöntemleri farklılık göstermektedir. Stratejik öneme sahip tarım ürünlerinin desteklenmesi kaçınılmazdır. Gerek tarım sektörü gerekse tekstil ve hazır giyim sektörü için stratejik ürün konumunda olan pamuğun desteklenmesi büyük önem taşımaktadır. Pamukta destekleme politikaları belirlenirken, bir yanda üreticinin artan maliyetlerini karşılayabilecek ve üretimini sürdürmeye teşvik edecek bir gelir sağlanması hedeflenirken, diğer yanda dünya pamuk fiyatları ile rekabet edebilecek bir fiyat seviyesinin oluşması temin edilmelidir. Bugün ABD ve Avrupa Birliği'nde uygulanan yöntemin temel farkı ödeme sistemidir. Türkiye'nin AB'ye üyelik sürecinde, dünya piyasalarında özellikle de sübvansiyon edilmiş pamuklarla rekabet edebilmesi, pamuk üretiminin sürdürülebilirliğinin sağlanması, kaliteli pamuk üretiminin artırılabilmesi için pamuk üretimi desteklenmelidir.

6.2.1 Bugüne Kadar Uygulanan Destekler

Fiyatlar ve Alımlar Yoluyla Destekleme

Gümrük ve Ticaret Bakanlığı görev ve yetki alanında yer alan Tarım Satış Kooperatifleri ve Birlikleri değişen ekonomik şartlar karşısında 1963-1994 yılları arasında tarımsal destekleme politikası aracı olarak destekleme alımlarıyla görevlendirilmiştir.

1994 yılında alınan ekonomik tedbirler çerçevesinde, devlet destekleme alımlarını yerine getiren tarım satış kooperatif birliklerinin bu görevi sona erdirilmiş ancak bu yıldan sonra da Birlikler, Hazine kaynaklarından sağlanan düşük faizli kredilerle kamunun yönlendirmeleri doğrultusunda ürün alımlarına devam etmişlerdir.

2000 yılında başlatılan Tarımsal Reform kapsamında önemli bir adım atılarak Haziran 2000 tarihinde yürürlüğe giren 4572 Sayılı Kanunla Tarım Satış Kooperatif ve Birliklerinin yeniden yapılandırılması süreci başlatılarak bu yapılandırmaya ilişkin çalışma, inceleme ve önerilerde bulunmak üzere Yeniden Yapılandırma Kurulu oluşturulmuştur. Birliklerin 01.05.2000 yılı öncesi borçları kamuca terkin edilerek silinmiştir. Ayrıca birliklerin aşırı istihdam yükünden kurtarılması amacıyla çıkarılan personelin kıdem tazminatları karşılanmıştır. Bu tarihten sonra da birlik alımlarının 2007/08 dönemine kadar DFİF kredisi vasıtasıyla desteklenmelerine devam edilmiştir. Birliklerin 01.05.2000 sonrası kullanıp ödeyemedikleri DFİF kredileri de vadesi geldikçe ertelenmiştir.

Tarım Satış Kooperatifleri Birliklerin 1/5/2000 tarihinden sonra Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonu (DFİF) kaynaklarından kullandıkları ve bakiyesi bulunan kredi borçları ise son olarak 2013 yılında 4572 sayılı Tarım Satış Kooperatif ve Birlikleri Hakkında Kanunda yapılan değişiklikle yeniden yapılandırılarak yaklaşık yarıya indirilmiş ve kalan kısmının 15 yıl vadede ödenmesine imkan sağlanmıştır.

İhracat Desteği ve İthalatta Korumalar

Ülkemiz, taraf olduğu DTÖ Tarım Anlaşması ile belirlenen çerçeve içerisinde ithalata getirilen önlemlerle üreticiler korunmaktadır. Ancak, pamuk ithalatında koruma önlemi bulunmamaktadır. Ayrıca, pamuk AB-Gümrük Birliği Anlaşması kapsamında sanayi ürünü olarak işlem görmekte olup, AB ile Türkiye arasında serbest dolaşıma tabidir ve herhangi bir gümrük vergisi ile korunmamaktadır.

Geçmiş yıllarda ülkemizde pamuk ihracatını veya ithalatını destekleyen ya da kısıtlayan tedbirler alınmıştır. 1995 yılında pamuk ihracatına 60 Cent/Kg, daha sonra da 12 Cent/Kg tutarında DFİF kesintisi uygulaması getirilmiştir. Ayrıca pamuk ihracatında kota sistemi de uygulanmış, ancak 1996 yılında pamuk ihracatında kesinti ve kota uygulamasından vazgeçilmiştir.

Türkiye, anti dumping ve anti sübvansiyon soruşturmaları yanında AB ve ABD tarafından miktar kısıtlamalarına maruz kalmaktadır. Dünya Ticaret Örgütü Tarım Anlaşmasında uluslararası ticarete korumacılığın kaldırılması ve tarife kotaları konması yönünde hüküm yer almaktadır. Bu kapsamda, baz alınan yılda % 10 olan tarife oranının üst sınırı 2004 yılında % 6'ya düşmüştür.

Doğrudan Gelir Desteği

2001 yılında 4 il ve 7 ilçede Pilot Proje kapsamında başlatılan Doğrudan Gelir Desteği sistemi 2002 yılında ülke geneline yaygınlaştırılmıştır. Ödemeler ekilen alan baz alınarak yapılmaktadır. Bu uygulama ürün bazında farklılık taşımamakla birlikte, doğrudan çiftçi gelirini

artırmaya yönelik bir ödeme olarak, dolaylı açıdan pamuk üreticisi de bu kapsamda yapılan ödemelerden yararlanmaktadır. Söz konusu destek 2008 yılı itibariyle kaldırılmıştır.

6.2.2 Yürürlükteki Destekler: Fark Ödemesi ve Alan Bazlı Destekler

Pamuk üreticilerine prim ödenmesine ilişkin ilk uygulama 1993 yılında Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'na yürütülmüştür. Bu kapsamda, 1993 yılı kütlü pamuk üreticilerine 3.000 TL/Kg prim ödenmiştir. 1998 yılında tekrar başlatılan sistem günümüze kadar Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından yürütülmüştür.

1993 yılında fark ödeme (prim) sisteminden olumlu sonuçlar alınmasına rağmen uygulamaya son verilmiştir. 1998/99 kampanya döneminden itibaren pamukta prim sistemi tekrar uygulanmaya başlanmış, üreticilere belirli belgeler karşılığında belirlenen miktarda prim ödemesi yapılmıştır. Ayrıca, 2001 yılından itibaren sertifikalı tohumluk kullanmak suretiyle kütlü pamuk üretimi yapan ve bu durumu belgelendiren üreticilere, prim miktarına ek olarak verilecek prim miktarının % 10'u, 2004 yılından beri de % 20'si oranında sertifika farkı ödenmektedir. 2012 yılı itibariyle yalnızca yurt içerisinde üretilip sertifikalandırılan tohumları kullanan üreticilere destek vermeye başlanmıştır.

2006 yılında yürürlüğe giren Tarım Kanununda, tarımsal üretimin iç ve dış talebe uygun bir şekilde geliştirilmesi ve tarım sektöründeki refah düzeyinin yükseltilmesi amaçları doğrultusunda kullanılacak destekleme araçları; doğrudan gelir desteği, fark ödemesi desteği, telafi edici ödemeler, hayvancılık destekleri, tarım sigortası ödemeleri, kırsal kalkınma destekleri, çevre amaçlı tarım arazilerini koruma programı destekleri ve diğer destekleme ödemeleri şeklinde sınıflandırılmıştır.

Fark ödemesi destekleri bu kanun kapsamında vermeye devam etmiş, ayrıca çeşitli ürünler için diğer destekleme ödemeleri kapsamında mazot ve gübre desteği vermeye başlanmıştır. Pamuk da bu ürünler arasında yer almakta olup ilk olarak 2003 yılında verilen mazot desteği ile 2005 yılından ilk kez verilen gübre desteği 2007 yılından itibaren düzenli olarak devam etmiştir.

Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından "Türkiye Tarım Havzaları Üretim ve Destekleme Modeli" geliştirilmiş olup, 2011 yılından itibaren fark ödemeleri Türkiye Tarım Havzaları Üretim ve Destekleme Modeli fark ödemesi desteği şeklinde devam etmektedir. 2012 yılı ürünü pamuk üreticilerine TUIK ilçe verimleri esas alınarak fark ödemesi gerçekleştirilmesi kararlaştırılmıştır.

Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından 13 havzada pamuk üretimi fark ödemesi desteği kapsamına alınmıştır. Bu havzalar; Güney Marmara Havzası, Kıyı Ege Havzası, Kaz Dağları Havzası, İç Ege Havzası, Gediz Havzası, Karacadağ Havzası, Zap Havzası, Gap

Havzası, Batı Gap Havzası, Doğu Akdeniz Havzası, Kıyı Akdeniz Havzası, Ege Yayla Havzası ve Fırat Havzası şeklinde sıralanmaktadır.

Tablo 20: Yıllar İtibariyle Kg Başına Prim Miktar ve Toplam Destekleme Bedelleri

YILLAR	Fark Ödemesi Desteği (TL/Kg)	Mazot Desteği (TL/DA)	Gübre Desteği (TL/DA)
2001	0.070 +%10 Sertifika farkı = 0.077	-	-
2002	0.085+ % 10 Sertifika farkı = 0.0935	-	-
2003	0.090 + %10 Sertifika farkı = 0.099	3,9	-
2004	0.19 + %20 Sertifika farkı = 0.228	-	-
2005	0.267 + %20 Sertifika farkı = 0.320	4,5	3,0
2006	0.290 + %20 Sertifika farkı = 0.348	-	-
2007	0.290 + %20 Sertifika Farkı = 0.348	5,4	3,0
2008	0.270+%20 Sertifika farkı = 0,324	5,4	5,4
2009	0.350+%20 Sertifika farkı = 0.420	5,4	5,5
2010	0.350+%20 Sertifika farkı = 0.420	5,5	5,5
2011	0.350+%20 Sertifika farkı = 0.420	6,0	6,0
2012	Sertifikalı = 0.46	6,4	6,3
2013	Sertifikalı = 0.50	7,0	7,0
2014	Sertifikalı = 0.55	7,5	7,5
2015	Sertifikalı = 0,65	7,9	8,25
2016	Sertifikalı = 0,75	11 (Mazot ve gübre desteği)	

Kaynak: Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı

2015 yılında pamuğa verilen fark ödemesi desteği 0,65 TL/kg olarak belirlenmiştir. Bunun dışında pamuk üreticileri 7,9 TL/Dekar mazot desteği ile 8,25 TL/Dekar gübre desteğinden yararlanabilmektedir. 2016 yılında ise 0,75 TL/kg fark ödemesi ve 11 TL/Dekar gübre ve mazot desteği uygulanmıştır.

7. PAMUKTA ULUSLARARASI İŞBİRLİĞİ ÇALIŞMALARI

7.1 ULUSLARARASI PAMUK İSTİŞARE KOMİTESİ (ICAC)

Dünya pamuk sektörünü bir araya getiren en etkin ve köklü kuruluş “Uluslararası Pamuk İstişare Komitesi (ICAC)”dir. ICAC 1939 yılında Washington DC (ABD)'de kurulmuştur. Ulusal hükümetlere dünyada sağlıklı bir pamuk ekonomisi oluşturulmasında yardımcı olmak için kurulmuş olan Komite, uluslararası düzeyde pamuk konusuna dikkat çekmek, pamuk konusunda

bilgi üretmek ve ortak işbirliği sağlamak amacıyla çalışmalar yürütmektedir. ICAC'ın fonksiyonları:

- 1- Dünya pamuk üretimi, tüketimi, ticareti ve stokları konusunda istatistikler derlemek ve yayınlamak,
- 2- Dünya pamuk piyasasının yapısında meydana gelen değişimlere dikkat çekmek,
- 3- Pamuk ve pamuklu tekstil konusunda teknik bilgi alışverişine aracılık etmek,
- 4- Pamuk sorunlarının tartışılmasında objektif bir platform oluşturmak,
- 5- Birleşmiş Milletler ve diğer uluslararası kuruluşlar nezdinde uluslararası pamuk endüstrisini temsil etmektir.

Pamuk üreten, tüketen ve ticaretini yapan ülkelerin uluslararası kuruluşu niteliğinde olan ICAC'ın, başlıca organlarını Genel Kurul, Yönetim Komitesi ve Sekreteryaya oluşturmaktadır. Yıllara göre değişmekle birlikte mevcut durumda, 30 devlet ve bunun dışında bazı uluslararası kuruluşlar ICAC'a üye bulunmaktadır. Türkiye ICAC'a 1947 yılında üye olmuştur. Genel kurul toplantıları başta olmak üzere, bütün faaliyetlerde aktif olarak yer alan ülkemizin, örgüt nezdinde önemli bir yeri bulunmaktadır. Bugüne kadar 75 defa yapılan ICAC Genel Kurullarına ülkemiz, 1957 yılında 16'ncı, 1991 yılında 51'inci ve 2007 yılında 66'ncı Genel Kurul olmak üzere üç defa ev sahipliği yapmıştır.

Her yıl ayrı bir üye ülkede gerçekleştirilen ve ICAC'ın en yetkili organı olan Genel Kurulda; kuruluşun bir yıllık faaliyetlerinin değerlendirilmesi, bütçe denetimi, gelecek dönem faaliyetleri, dünya pamuk piyasasındaki gelişmeler, pamuk üretim ve tüketimindeki eğilimler, pamuk piyasasını etkileyecek hususlarda ortak kararlara ulaşılması gibi konular görüşülerek karara bağlanmaktadır. Genel Kurul toplantıları 5 gün sürmekte olup, toplantılar; açılış, açık oturumlar, resmi oturumlar ve paralel oturumlardan oluşmaktadır.

Uluslararası Pamuk İstişare Komitesi (ICAC) 75. Genel Kurulu, "Pamukta Yükselen Dinamikler: Pamuk Değer Zincirinde Sürdürülebilirliğin Geliştirilmesi" temasıyla 30 Ekim - 04 Kasım 2016 tarihleri arasında Pakistan'ın İslamabad kentinde düzenlenmiş olup ülkemiz 75. Genel kurulda, Ekonomi Bakanlığı başkanlığında pamuk sektörü ile ilgisi bulunan kamu ve özel sektör temsilcilerinden oluşan bir heyetle temsil edilmiştir.

"Uluslararası Pamuk İstişare Komitesi 75. Genel Kurulu'nun Sonuç Bildirisi"nde yer alan, Dünya pamuk sektörüyle ilgili bazı önemli hususlar ve alınan kararlar aşağıda özetlenmiştir.

1- Uluslararası Pamuk İstişare Komitesinin (ICAC) 75. Genel Kurulu, 30 Ekim – 04 Kasım 2016 tarihleri arasında Pakistan İslamabad'da gerçekleştirilmiştir. Toplantıya 14 üye ülke, 4 uluslararası örgüt ve 4 üye olmayan ülke temsilcileri olmak üzere toplam 378 kişi katılmıştır.

2- Dünya pamuk talebi üst üste ikinci yıl pamuk üretimini aşmaktadır: ICAC Sekreteryası, pamuk zararlılarının neden olduğu zararlar ile rakip diğer ürünlerin fiyatları, iklim değişikliği vs. nedenlerin sonucunda 2015/16 sezonunda pamuk üretiminde azalma olduğunu, bu azalmanın dünya pamuk stoklarının da gerilemesine neden olduğunu bildirmiştir.

3- Polyester ile rekabet pamuğun en büyük rekabet tehdidini oluşturmaktadır: Oturumlarda elyaflar arası rekabet hakkında yapılan sunumlarda dünya elyaf piyasasında polyesterin artan payına vurgu yapılmıştır. Komite, polyesterin büyümesinin altında yatan ekonomik nedenlere dair sekreteryaya tarafından yapılan çalışmanın ön bulguları hakkında bilgilendirilmiştir. Sonuçlar polyesterin iplik, kumaş gibi ürünlerde önemli kazanımlar elde ettiğini göstermektedir. Daha düşük polyester fiyatlarına bağlı olan bu trend, mevcut petrol piyasalarının durumu ve polyester sanayinde kullanım kapasitesinden kaynaklanmaktadır. Komite, Özel Sektör Danışma Panelinin, sekreteryanın polyester piyasası üzerinde devam eden çalışmasının, polyester sanayinin aşırı kapasiteye çıkmasını sağlayan hükümet destekleri konusunu da içerecek şekilde genişletilmesi yönündeki önerisini onaylamıştır.

4- Tekstil sektörünün üstesinden geldiği, aynı zamanda pamuk sektörünün de sorunu olan 3 temel tehditle (su, enerji ve yaratıcılık) mücadele konusunda uluslararası tekstil imalatçıları federasyonu tarafından açıklamalar yapılmıştır. İlgili oturumda pamuk sektöründe, daha az su ile üretilen pamuk çeşitlerinin geliştirilmesi, pamuk çırçırılama ve nakliyesinde harcanan enerjinin azaltılması ve etkinlik artırıcı maliyet azaltıcı yeni fikirlerin geliştirilmesine ihtiyaç olduğu anlaşılmıştır. Bu doğrultuda pamuk sınıflandırma sisteminde eski usul görsel sınıflandırma yerine HVI cihazlarının tüm endüstride kullanımı somut bir örnek olabilir. Ayrıca yapılan sunumlarda pamuk üreticisi ülkeler, pamuğa katma değer katarak ekonomik faaliyetlerini ve bu alandaki istihdamlarını genişletme yönünde teşvik edilmiştir.

5- Sekreteryaya tarafından yayımlanan “Ham Pamuk Üretim Maliyeti” adlı rapora göre dünya ortalama pamuk üretim maliyeti (toprak maliyeti hariç) 1,16 \$/Kg (Lif pamuk) olarak hesaplanmıştır.

6- Su talebinde artış, iklim değişikliği ve artan nüfus genel olarak tarımda ve özelde pamuk üretimi üzerindeki baskıları artırmaktadır. Komite araştırmacılardan ve uzmanlardan pamuk üretiminde su kullanımını azaltmanın yolları hakkında sunumlar almıştır. Hassas tarım teknolojisi uygulama, kısıtlı sulama, su nakil/iletme kayıplarının azaltılması, birim başına kullanılan suda verimin artırılması gibi örnekler üretimde su kullanımının belirgin olarak azaltılabileceğini ve üreticilerin gelirlerinin de artırılabilceğini göstermektedir.

7 - İklim değişikliği ile mücadele uluslararası işbirliği gerektirmektedir. Komite, Paris’te yapılan 2015 BM İklim Değişikliği Konferansından notlar bildirmiştir. Birçok pamuk üreticisi ülke

şimdiden iklim değişikliğinin olumsuz sonuçlarını hissetmektedir. Konferansın bu konudaki önerilerinin yerine getirilebilmesi için ilgili tüm tarafların işbirliği gerekmektedir. Fakat az gelişmiş ülkeler bu konuda kendi sınırlılıklarından şikâyet etmektedir. Bu nedenle gerek kuraklık şartlarında gerekse sulak şartlarda pamuk üretimine ilişkin araştırmaların yapılmasına ihtiyaç vardır.

8 – Dünyada biyoteknolojik pamuk gelişmektedir. Biyoteknolojik pamuğun gelişimi birçok ülkede zararlı kompleksini değiştirmiştir. Bu nedenle zararlılarla mücadele yöntemlerinde de değişiklikler gerekmektedir. Biyoteknolojik pamuk gübre ve agronomik operasyonların maliyetini artırmadan böcek sprelerine olan ihtiyacı azaltarak ve verimi artırarak üreticilere fayda sağlamaktadır. 2015 yılında bazı zararlılar (pembe kurt ve beyaz sinek) Pakistan ve Hindistan pamuğunda çok büyük kayıplara neden olmuştur. Biyoteknolojik pamuğun örneğin beyazsineğe karşı yüksek direnci gelişim aşamasında olup piyasaya arz edildiğinde bu yeni çeşitler üreticilere büyük bir rahatlama sağlayacaktır.

9 - Pamuğa Devlet desteklemeleri rekor seviyesinden gerilemiştir ancak hala yüksektir. ICAC'ın pamuk sektörüne devlet desteği hakkındaki raporuna göre dünya pamuk destekleri bir önceki rekor seviyesinden % 30 gerileyerek 2015/16 sezonunda 7,2 milyar dolar olmuştur. 2011/12 sezonundan 2014/15'e kadarki süreçte devlet müdahaleleri sonucu oluşan geniş stoklar gerilemeye başlamıştır. Bu stokların düzenli bir şekilde ortadan kalkması gelecek yıllarda pamuk piyasasının gelişiminde kilit faktör olacaktır.

10 - Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) pamuk için verilen ihracat sübvansiyonları ve kamusal desteklerin azaltılmasını savunmaktadır. DTÖ, Aralık 2015'te Nairobi'de düzenlenen Bakanlar Konferansında, pamukta ihracat sübvansiyonlarının yasaklanmasına ve kamusal desteklerin daha fazla azaltılması için çağrıda bulunulmasına ilişkin bir karar almıştır. Kararda ayrıca az gelişmiş ülkelerde için piyasaya girişin geliştirilmesine yönelik çağrıda bulunulmaktadır. Kararın amacı pamuk sektörünün hayati öneme haiz olduğu yoksul ülkelerdeki pamuk ihracatçılarının alanını genişletmektir. Komite dünya ekonomik kalkınma ve gelişiminin desteklenmesinde ticaret politikalarının önemini ve DTÖ'nün himayesinde çoklu ticaret sistemine desteğini yinelemiştir.

11 - Pamuğa ilişkin kamu politikaları piyasayı bozmaktan kaçınılmalıdır. Pamuğa ilişkin kamu politikaları hakkındaki sunumlar, özellikle polyester olmak üzere yapay elyaflar yüzünden pamuğun karşı karşıya kaldığı tehditlere vurgu yapmıştır. Bunlarla rekabet edebilmek için pamuk üreticileri daha düşük maliyetle üretkenliği artıracak yenilikçi, son teknolojileri kullanmak durumundadır. Hükümetler fiyatların piyasada belirlenmesine, tarımsal araştırmalar için kaynak ayırmaya ve teknoloji gelişimine izin veren bilimsel düzenlemeleri hayata geçirme konularına odaklanmalıdır.

12 - ICAC üyeleri Avrupa Birliğinin ICAC'a katılım koşulları karşılıklı olarak kabul edildiği ve üyeliğin halihazırda Avrupa Komisyonu ve Avrupa Parlamentosu onaylanma aşamasında olduğu hakkında bilgilendirilmiştir. Ayrıca Bangladeş üyelik başvurusunda bulunmuştur. Önemli bir pamuk ithalatçısı ülke olarak Bangladeş'in katılımı kabul edilmiş olup Bangladeş, ICAC'a katılım için iç düzenlemelerini yerine getirmektedir.

13 - Komite 2-6 Mayıs 2016 tarihleri arasında Brezilya'da gerçekleştirilen 6. Dünya Pamuk Araştırma Konferansı hakkında bir rapor almıştır. Konferans 40 ülke ve 5 uluslararası kuruluştan 471 araştırmacının katılımıyla gerçekleştirilmiştir. 16 araştırmacı ICAC tarafından desteklenmiştir.

14 - 2017 Teknik Seminerinin konusunun "Pamukta Teknoloji Transferinde Fırsatlar ve Tehditler" olması kararlaştırılmıştır. Komite, Ekim 2017 içinde belirlenecek bir tarihte yapılacak olan 76'ncı ICAC Genel Kurulu için Özbekistan'ın davetini kabul etmiştir.

7.2 DÜNYA TİCARET ÖRGÜTÜ POLİTİKALARI

Pamukta uluslararası ölçekte işbirliği çalışmaları yapan bir diğer kuruluş ise Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ)'dür. Uruguay müzakereleri sonucunda uluslararası ticaretin serbestleştirilmesini ve düzenli işleyişini amaçlayan Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması (GATT), kurumsal bir yapıya kavuşturularak 01.01.1995 tarihi itibarıyla Dünya Ticaret Örgütüne (DTÖ) dönüştürülmüştür. DTÖ Kuruluş Anlaşması, ülkemizde 25 Şubat 1995 tarih ve 22213 sayılı mükerrer Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Örgütün en yüksek karar alma organı Bakanlar Konferansı'dır. DTÖ'deki kararların önemli bir çoğunluğu üye ülkelerin tümünün katılımıyla, iki yılda bir toplanan Bakanlar Konferansında veya ülkelerin Cenevre'de bulunan misyonlarında görevli olan ve düzenli olarak Genel Konsey'de bir araya gelen resmi temsilcileri (diplomatları) tarafından "konsensüs" esasına göre alınmaktadır.

Dünya Ticaret Örgütü Anlaşması ve Tarım Anlaşması'nın tarım sektörü için getirdiği liberasyon düzenlemelerine rağmen, ülkelerin kendi üreticilerine vermiş oldukları destekler arasındaki ciddi farklılıklar ortadan kalkmamıştır. Süreç, gelişmiş ülkeler lehine ve gelişmekte olan ülkelerin aleyhine işlemiştir. DTÖ Tarım Anlaşmasının, dünya tarım ürünleri ticaretinde adil ve serbest piyasa mekanizması prensiplerine dayalı bir sistem oluşturma hedeflerine henüz ulaşamamıştır.

En son 15-19 Aralık 2015'te ülkemizin de temsil edildiği, Kenya'nın Başkenti Nairobi'de gerçekleştirilen Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) 10. Bakanlar Konferansı, tarım ürünleri ticaretinde eşitsizliklere yol açan sübvansiyonların kaldırılması yönünde alınan kararlar sonuçlanmıştır. Bu kapsamda Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) Konferansı'nda varılan anlaşmaya göre; adil olmayan bir

şekilde dağıtılan tarım sübvansiyonları ve tarım ihracatını destekleyen diğer uygulamalar, gelişmiş ülkeler tarafından hemen, gelişmekte olan ülkeler tarafından ise 2018 yılı sonuna kadar sonlandırılacaktır. Pamuk sübvansiyonlarının kaldırılması da bu kararın kapsamında bulunmaktadır.

7.3 İYİ PAMUK UYGULAMALARI (BETTER COTTON INITIATIVE)

Dünyada pamuk alanında son yıllarda yaşanan bir diğer uluslararası gelişme iyi pamuk uygulamaları (Better Cotton Initiative) olmuştur. Better Cotton Initiative (BCI); üreticiden perakendeciye kadar birçok farklı paydaşın bir araya gelip, ortak hareket ederek pamuk üretiminin olumsuz çevresel ve sosyal etkilerini azaltmayı ve sektörün geleceğini daha güvenli hale getirmeyi hedefleyen çok paydaşlı, uluslararası bir inisiyatif olarak tanımlanabilir. Küresel pamuk üretimini, pamuk üreticileri için, içinde yetiştiği çevre için ve sektörün geleceği için daha iyi hale getirme misyonu ile 2009 yılında Cenevre’de kurulmuştur. BCI’nin amacı, Better Cotton’un sürdürülebilir, genel geçer bir emtia olarak geliştirilmesi yoluyla dünya çapındaki pamuk üretimini dönüştürmektir. Son yıllarda ürünlerinde hammadde olarak pamuk kullanan uluslararası markalar, üretilen pamuğun bu şekilde üretilmiş olmasına dikkat etmekte, üretim yaptırdığı ülkeleri bu yönde zorlamaktadır.

2016 itibariye 5 kıtada 20 ülkede üretilen Better Cotton dünya pamuk üretiminin %16’sını kapsamaktadır. 2020 hedefi dünya pamuk üretiminin %30’unu kapsamak ve 5 milyon çiftçiye ulaşmaktır. Ülkemizde de bu alanda son yıllarda önemli gelişmeler kaydedilmiştir. Better Cotton Initiative ile Türkiye pamuk ve tekstil sektörünün önde gelen kurumlarının öncülüğünde 2011 yılında başlatılan görüşmeler sonucu 2013 yılında İyi Pamuk Uygulamaları Derneği (IPUD) kurulmuştur. IPUD, “Better Cotton” asgari üretim kriterlerinin temel konuları olan toprak ve ürün sağlığı, pamukta entegre mücadele yöntemleri, yasal zirai ilaç kullanımı, zirai ilaçların doğru, bilinçli ve gerekli miktarda kullanımı, su kullanımının optimizasyonu, temiz ve kaliteli lif için doğru toplama yöntemleri, işçi sağlığı güvenliği ve örgütlenmesi, çocuk işçiliğinin önlenmesi gibi konularda üreticileri bilinçlendirilmeye ve yönlendirmeye çalışmaktadır. Ülkemizde ilk olarak 2013 yılında uygulanan better cotton kapsamında elde edilen pamuk üretimi her yıl artış göstermektedir. Son olarak 2016 yılında Aydın, Adana, Diyarbakır, Hatay, İzmir, Kahramanmaraş ve Şanlıurfa illerinde 15.690 dekar alanda 342 üretici ile 85 bin ton better cotton kütlü pamuk üretimi yapılmıştır¹.

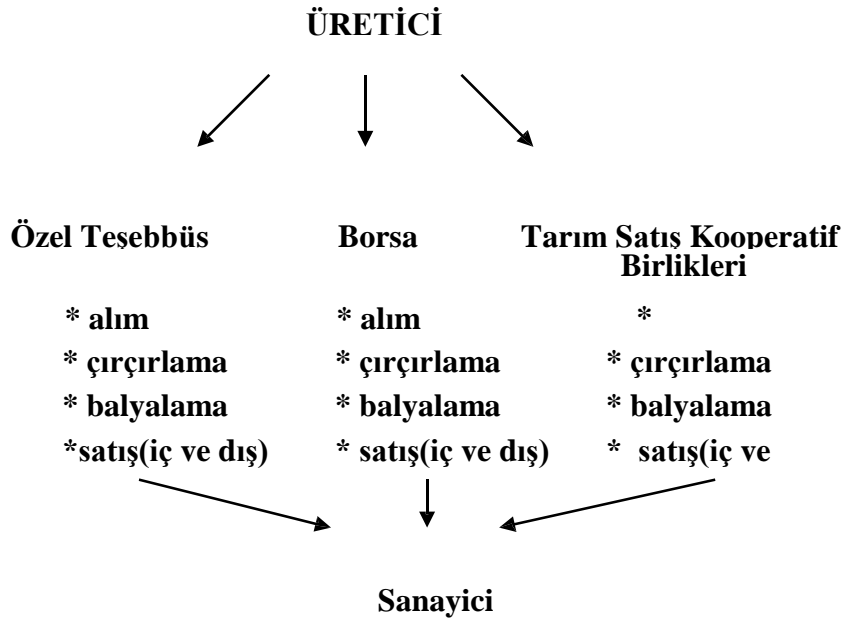
¹ IPUD, <http://www.iyipamuk.org.tr/>

8. TÜRKİYE'DE PAMUK İÇ TİCARETİ VE PAZARLAMASI

8.1 PAMUKTA PAZARLAMA

Dünyada pazarlama faaliyetleri; borsalar, üretici birlikleri, kooperatifler, özel teşebbüs ve firmalar kanalıyla yürütülmektedir. Pamuğun sanayi ürünü olması nedeniyle ana mekanizmalarca alınan ham ürün ön işlemlerden geçtikten sonra fazla aracı kanal olmaksızın sanayiciye ulaşmaktadır. pazarlama ağı işlenmiş ürünün nihai tüketiciye ulaşınca kadar olan süreçte ağırlık kazanmaktadır.

Türkiye'de üretilen pamuğun yaklaşık % 93'ü pazarlanmakta olup pamuk, tarım satış kooperatifleri ve birlikleri ve özel sektörce satın alınmakta veya borsalarda işlem görerek tüketiciye ulaşmaktadır. Pamuğun sanayide tekstil hammaddesi olarak kullanılması pazarlama faaliyetlerinde nihai tüketiciye ulaşınca kadar birçok aşamadan geçmesine neden olmaktadır.

Pamuk üretim-tüketim zincirinde birçok aşamadan geçmekte olup, nihai tüketiciye ulaşınca kadar pazarlama ağı uzun süreçte tamamlanmaktadır. Ancak, pamuğun hammadde olarak kullanılmak üzere sanayiciye ulaşmasıyla başlangıç süreci tamamlanmaktadır. İşlenen ve üretilen pamuklu tekstil ürünleri üretim sonrası pazarlama kanalları ile nihai tüketiciye ulaşmaktadır.

8.2 TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ VE BİRLİKLERİ

Kooperatifler ortaklarına, alınan ürünün işlenmesi, ürün kalitesinin yükseltilmesi, ürünün satışı, piyasanın düzenlenmesi, maliyetlerin düşürülmesi, ihracatta aracılıkların kaldırılarak karlılığın artırılması, üretim aşamasında ucuz girdi sağlanması gibi konularda hizmet

vermektedir. Bu konuda İzmir’de Tariş Pamuk Birliği, Adana’da Çukobirlik, Antalya’da Antbirlik ve bu birliklere bağlı kooperatifler faaliyet göstermektedir.

Daha önce de değinildiği gibi, mevcut durumda Tarım Satış Kooperatifleri ve Birlikleri’nin ciddi sorunları bulunmaktadır. Söz konusu Birlikler arasında 2000 yılı sonrası yeniden yapılandırma sürecinde, işletme giderlerini azaltarak önemli tasarruflar sağlayanlar olmakla birlikte, geri kalan birçok kooperatif ve birlik için alınan mali tedbirlere rağmen, işletme sermayelerinde yeterlilik sağlanamamış olup dış finansmana bağımlılıkları devam etmektedir. Bu hususta kooperatif ve birliklerin yönetsel uygulamaları ve izledikleri politikaların olumsuz etkileri, gelinen durumun en önemli sebepleri arasındadır.

Sonuç olarak, aşağıdaki tabloda görüldüğü gibi, Türkiye’de pamuk alımı ve pazarlamasında faaliyet gösteren birliklerin sektördeki payları oldukça gerilemiştir. Tariş Pamuk Birliği, Çukobirlik ve Antbirlik’in pamuk alımındaki payları 1998 yılında % 25 civarında iken, 2008 yılında % 9’a gerilemiştir. Birliklerin 2016 / 17 sezonundaki kütlü pamuk rekoltesi içindeki alım payları yaklaşık % 3,5 olarak gerçekleşmiştir. Öte yandan birliklerin faaliyet gösterdikleri bölgelerdeki alım paylarındaki etkinlikleri ise sürmektedir. Örneğin Antbirlik Antalya’da üretilen pamuğun %70’ini alıp değerlendirmekte ve piyasaya arz etmektedir.

Tablo 21: Tarım Satış Kooperatifleri Birliklerinin Kütlü Pamuk Alım Miktar ve Payları

ÜRETİM DÖNEMİ	TARIŞ PAMUK		ÇUKOBİRLİK		ANTBİRLİK	
	Alım (Ton)	Pay (%)	Alım (Ton)	Pay (%)	Alım (Ton)	Pay (%)
1997/98	170.137	8,3	64.420	3,1	42.742	2,1
1998/99	272.201	12,2	208.532	9,4	55.011	2,5
1999/00	247.825	10,8	138.950	6	51.959	2,3
2000/01	194.648	8,6	123.638	5,5	35.682	1,6
2001/02	257.161	10,9	153.309	6,5	28.514	1,2
2002/03	306.532	12,1	122.812	4,8	31.497	1,2
2003/04	249.390	10,9	64.963	2,8	27.960	1,2
2004/05	272.270	11,4	117.075	4,9	15.564	0,7
2005/06	160.428	7,2	74.777	3,3	10.047	0,4
2006/07	166.109	6,5	87.030	3,4	11.579	0,5
2007/08	117.470	5,1	82.707	3,6	10.101	0,4
2008/09	92.259	5,1	65.252	3,6	9.010	0,5
2009/10	28.842	1,7	8.773	0,5	10.531	0,6
2010/11	51.565	2,4	12.250	0,6	21.650	1,0
2011/12	43.800	1,7	35.941	1,4	28.247	1,1
2012/13	8.900	0,4	17.700	0,8	16.390	0,7
2013/14	22.812	1	20.590	1,0	17.998	0,9
2014/15	37.149	1,6	25.340	1,1	20.526	0,9
2015/16	23.295	1,1	16.351	0,8	18.156	0,9
2016/17	29.462	1,4	21.233	1,1	17.000	0,8

Kaynak: Gümrük ve Ticaret Bakanlığı

8.3 PAMUKTA LİSANSLI DEPOCULUK

Lisanslı depoculuk, uzun süreli depolanabilen ve standardize edilebilen pamuk, fındık, zeytin, zeytinyağı, kuru kayısı, hububat, baklagiller, yağlı tohumlar gibi tarım ürünlerinin ticaretine yönelik bir sistemdir.

Lisanslı depoculuk sisteminde; tarım ürünlerinin sınıf ve kaliteleri yetkili sınıflandırıcı olarak isimlendirilen laboratuvarlarca belirlenmekte, ardından, modern altyapıya sahip lisanslı depolarda depolanmakta ve bu ürünlerin ticareti ürünün mülkiyetini temsilen lisanslı depo işletmesince düzenlenen ürün senetleri vasıtasıyla; uluslararası nitelikteki Ürün İhtisas Borsasında, bu borsa kuruluncaya kadar Bakanlığımızca yetkilendirilen ticaret borsalarında yapılmaktadır.

Ülkemizin pamuk alanındaki ilk lisanslı depoculuk şirketi olan Ege Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk A.Ş. (ELİDAŞ), İzmir Ticaret Borsasının öncülüğünde, ticaret borsaları, banka ve finans kuruluşları ve pamuk konusunda önde gelen diğer kuruluşların aralarında yer aldığı toplam 19 ortak tarafından, Bakanlığımızın verdiği izinle 13/1/2011 tarihinde kurulmuştur.

Kuruluşun ardından ELİDAŞ, 15 Bin Ton kapasiteli depolarının ve diğer tesislerinin inşaatını tamamlayarak faaliyet izni (lisans) almak üzere Bakanlığımıza müracaat etmiştir. Öte yandan, İzmir Ticaret Borsası da Bakanlığımızdan ürün senetlerinin alım satımı konusunda yetkilendirilme talebinde bulunmuştur.

Yapılan incelemeler sonucunda gerekli şartları taşıdığı anlaşılan ELİDAŞ'a 26/2/2013 tarihinde Bakanlığımızca lisans verilmiş olup, İzmir Ticaret Borsası da ürün ihtisas borsası faaliyete geçinceye kadar ürün senetleri konusunda 21/2/2013 tarihinde yetkilendirilmiştir.

ELİDAŞ ülkemizin ilk pamuk lisanslı deposu olmasının yanı sıra elektronik ürün senedi uygulamasının hayata geçtiği ilk lisanslı depo işletmesi olması bakımından da büyük önem arz etmektedir.

Elektronik ürün senedi uygulaması ELİDAŞ ve İzmir Ticaret Borsası nezdinde 22/03/2013 tarihinde başlatılmıştır. Elektronik ürün senetlerinin alım satım işlemleri İzmir Ticaret Borsası Elektronik Platformunda (İZBEP) gerçekleştirilmektedir.

Öte yandan “Lisans Alarak Faaliyet Gösteren Depolarda Muhafaza Edilen Tarımsal Ürünler İçin Kira Destekleme Ödemesi Yapılması Hakkında Tebliğ” kapsamında, lisanslı depolarda muhafaza edilen pamuk dahil olmak üzere belirlenen birçok ürün için kira destekleme ödemesi yapılmaktadır. 2014/62 sayılı Tebliğ kapsamında pamuk için kira destekleme ödemesi 7 TL/Ton/Ay olarak belirlenmiştir.

9. TÜRKİYE'DE PAMUĞUN TEKSTİL SEKTÖRÜ AÇISINDAN ÖNEMİ

Türk tekstil sanayi, sağladığı katma değer ile tekstil ihracatının ülke ekonomisine kazandırdığı döviz miktarı ve emek yoğun işgücü olması nedeniyle yaratılan istihdam hacmi ile vazgeçilemez bir sektördür. Ülkemizin lokomotif sektörü olan tekstil sanayimizin stratejik ham maddesi ise pamuktur.

2015 yılında Türkiye'den 16,7 milyar dolarlık hazır giyim ve konfeksiyon ihracatı yapılmıştır. Aynı dönemde Türkiye'nin tekstil ve hammaddeleri ihracatı 7,6 milyar dolar olarak kayda alınmıştır. 2015 yılında hazır giyim ihracatının genel ihracat içindeki payı % 11,6, tekstil ve hammaddeleri ihracatının genel ihracat içindeki payı % 5,3 olup, tekstil ve hazır giyim toplamının genel ihracat içindeki payı % 11,6 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 22: Tekstil ve Hazır Giyim Sektörünün Genel İhracat İçerisindeki Payı

YIL	Türkiye İhracatı (Milyon \$)	Hazır Giyim ve Konfeksiyon (Milyon \$)	Toplam İhracattaki Payı (%)	Tekstil ve Hammaddeleri (Milyon \$)	Toplam İhracattaki Payı (%)
2007	107.271	15.563	14,5	6.363	5,9
2008	132.027	15.234	11,5	6.640	5,0
2009	102.142	12.854	12,6	5.374	5,3
2010	113.883	14.205	12,5	6.352	5,6
2011	134.906	15.648	11,6	7.707	5,7
2012	152.560	15.753	10,3	7.749	5,1
2013	151.812	17.158	11,3	8.370	5,5
2014	157.610	18.484	11,7	8.535	5,4
2015	143.934	16.756	11,6	7.590	5,3

Kaynak: İTKİB

Hazır giyim ve konfeksiyon sektörü ihracatımız içinde en fazla dış ticaret fazlası veren sektördür. 2015 yılında 2,8 milyar dolarlık hazır giyim ve konfeksiyon ithalatı yapılırken 8,2 milyar dolarlık tekstil ve hammaddeleri ithalatı yapılmıştır. Böylece 2015 yılında iki grubun toplam ithalat içindeki payı % 5,3 olmuştur.

Tablo 23: Tekstil ve Hazır Giyim Sektörünün Dış Ticaret Dengesi

Yıllar	TÜRKİYE GENEL (Bin \$)		Hazır Giyim ve Konfeksiyon (Bin \$)		Tekstil ve Hammaddeleri (Bin \$)	
	İhracat	İthalat	İhracat	İthalat	İhracat	İthalat
2007	107.271.75	170.062.715	15.563.492	1.516.892	6.363.918	8.039.756
2008	132.027.19	201.963.574	15.234.868	2.117.836	6.640.492	7.301.405
2009	102.142.61	140.928.421	12.854.444	2.016.595	5.374.057	6.301.202
2010	113.883.21	185.544.332	14.205.917	2.704.271	6.352.785	9.079.067
2011	134.906.86	240.841.676	15.648.661	3.165.676	7.709.701	10.386.660
2012	152.560.77	236.536.949	15.770.359	2.502.448	7.753.534	8.674.607
2013	151.812.23	251.650.822	17.158.866	2.971.390	8.370.751	9.301.55
2014	157.610.15	242.177.117	18.484.603	3.062.449	8.535.980	9.712.85
2015	143.934.97	207.203.370	16.756.309	2.846.994	7.590.798	8.270.40

Kaynak: İTKİB

Mevcut veriler dikkate alındığında tekstil sektörü; ulaştığı ihracat rakamı, istihdam kapasitesi ve GSMH içindeki payı ile ülkemizin sanayileşmesinin ve küresel pazarlarda varlığının önemli bir parçasıdır.

Ülkemiz ekonomisi açısından önemine kısaca değindiğimiz tekstil, hazır giyim sektörünün üretim zincirinin en altında pamuk üretimi vardır. Sektörün bugünlere gelmesinde ülkemizin geçmiş yıllarda önemli miktarda ve kalitede pamuk üretmesinin büyük payı vardır. Dünyada üretilen pamuğun çok büyük bir kısmı yine pamuk üreten ülkelerde tüketildiğinden ve ülkemiz önemli oranlarda sektörün pamuk ihtiyacını ithalat yolu ile karşıladığı için artan pamuk fiyatlarına bağlı olarak sektördeki rakiplerimiz karşısında rekabet şansımızı kaybetme tehlikesi söz konusudur.

Türkiye’de üretilen hazır giyim ürünlerinin büyük bir kısmını pamuklu ürünler oluşturmaktadır. Sektör üretiminin yaklaşık % 65’i ihraç edilmektedir. Yine, ihraç edilen ürünlerin yaklaşık %80’ini pamuklu ürünler oluşturmaktadır. Sonuç olarak ülkemiz için üretimde istihdamda ve ihracatta çok önemli bir yer işgal eden sektörün başarılarının devamı için, ülkemiz pamuk üretiminin artırılmasının önemi kritik seviyededir.

10. PAMUKTA YAŞANAN SORUNLAR

1. Ülkemizde pamuk üretimi ihtiyacı karşılama konusunda yetersizdir. Ülkemizde özellikle 1990’lı yıllardan sonra tekstil sektörünün gelişimine paralel olarak pamuk tüketimi hızlı bir artış eğilimi göstermiş ancak üretimde aynı artış hızı yakalanamamıştır. Bunun aksine sınırlı orandaki üretim artışı verim artışına bağlı olarak gerçekleşmiş, ekim alanları ise daralmıştır. 2016/17 sezonunda lif pamuk üretiminin, tüketimi karşılama oranı % 52 olarak tahmin edilmektedir.
2. Son yıllarda ülkemizde lif pamuk üretimi azalırken tüketimin artışı, yüksek miktarlarda pamuk ithalatı yapılmasına neden olmaktadır. Türkiye dünyanın en büyük pamuk tüketicisi ve ithalatçı ülkeleri arasında yer almaktadır. Özellikle dünya pamuk fiyatlarının yüksek olduğu yıllarda pamuk ihtiyacımızı karşılamamanın maliyeti de yüksek olmaktadır. Son yıllarda pamuk ithalatımız 800 bin tonu aşmaktadır.
3. Türk pamuğunun üretiminde maliyet sorunu vardır. Pamuk üretiminde ülkemiz verimliliği oldukça yüksek olmasına rağmen, girdi fiyatlarının artışı üretimi azaltmakta, sürdürülebilirliğini tehdit etmektedir. Başta mazot olmak üzere girdi fiyatları, küçük işletme yapısının getirdiği sorunlar, işçilik giderleri, tarıma yönelik mal ve hizmetlere uygulanan vergi oranları üretici için önemli maliyet unsurlarıdır.
4. Ülkemizde pamuk üretiminde önemli ölçüde destekleme primi verilmektedir. Ancak, söz konusu destek miktarları, girdi maliyetlerini karşılayarak pamuk üretimini karlı hale getirme ve teşvik etme yönlerinden rakip ülkelere göre yetersiz kalmaktadır. Bunun sonucu olarak, son yıllarda özellikle Ege ve Çukurova gibi pamuk üretimine elverişli alanlarda başka ürünlerin tercih edilmesi üretimdeki düşüşün en önemli nedenleri arasındadır. Buna ek olarak, pamuk prim hak edişlerinde, çiftçilerden istenen evrakların tamamlanmasındaki güçlükler ve prim miktarlarının geç açıklanması gibi sorunlar üreticileri olumsuz etkilemektedir.

5. Pamuk piyasası, dünyada en fazla ve değişik müdahalelere maruz kalan piyasalardan biridir. Müdahaleler hem pamuk arzına hem de pamuk talebine yapılmaktadır. Özellikle ABD ve Çin'in stratejik davranışlarının belirgin bir etkileyciliği ve belirleyiciliği bulunmaktadır. Bunlara bağlı olarak pamukta dış ticaret ve kur politikalarından kaynaklanan sorunlar Türkiye'yi ciddi şekilde etkilemektedir. DTÖ, ICAC gibi uluslararası kuruluşların pamuk sektörünü olumsuz etkileyen hükümet önlemlerin kaldırılması yönündeki kararlarına rağmen ABD ve AB pamuk üretimlerini ve ticaretini yüksek oranda desteklemeye devam etmektedir. Bu ülkelerde üretim maliyetlerinin düşük, desteklemelerin yüksek olması pamuk fiyatlarında 2009/10 dönemine kadar uzun bir periyod süresince düşüşe neden olmuştur. Sonuç olarak, bu ülkelerin uyguladığı ihracat politikaları (sübvansiyonlu ithalat-ABD GSM kredileri) ve Türkiye'de pamuğun herhangi bir dış ticaret aracı ile korunmaması yerli üretimi tehdit etmektedir.
6. Türkiye'de üretici örgütlerinin zayıflaması pamuk üretiminin azalışı ve istikrarsızlığının önemli bir nedenidir. Pamukta uzmanlaşmış kooperatif birlikleri olan ve Tarış Pamuk Birliği, Çukobirlik ve Antbirlik'in pamuk piyasasındaki etkinlikleri, finansman imkanlarında yaşanan sorunlardan dolayı azalmıştır.
7. Üretimi daha kolay olan çekirdeksiz kuru üzüm, mısır ve ayçiçeği gibi ürünlerin fiyatlarının nispeten yüksek oluşması ve bu ürünler için verilen destekler pamuk üretimini olumsuz yönde etkilemektedir. Pamuk ekilen alanlarda söz konusu ürünlere geçilmesi nedeniyle, pamuk üretiminde, iç talebi karşılayacak miktarda artış sağlanamamaktadır.
8. Pamukta standardizasyon ve kalite kontrolü ile kirlilik (kontaminasyon) halen önemli bir sorun olmaya devam etmektedir. Bu sorunların devam etmesi pamuklarımızın iç ve dış piyasa değerini düşürmekte ve ithal pamukların tercih edilmesine neden olmaktadır.
9. Ülkemizde pamuk alanlarında ortalama 70 dekar düzeyindeki küçük ve çok parçalı arazi yapısı, pamuk üretiminin ekonomik işletme yapısına dönüşümünü ve makineli hasadın yaygınlaşmasını engellemektedir. Yüksek verim ve kaliteye rağmen küçük ölçek yapısı maliyet dezavantajına neden olmaktadır.
10. Pamuğun tarla aşamasında tarım ürünü, işlenmesi açısından sanayi ürünü olarak değerlendirilmesi ve pazarlama yönü gibi çok boyutlu yapısı, pamukla ilgili bütüncül politika üretiminde sorunlara yol açmaktadır.
11. Artan dünya pamuk stokları sorunu, önümüzdeki süreçte pamuk sektörünü en çok etkileyecek hususlardan biri olmaya devam etmektedir. Uzun yıllardır artış eğiliminde olan dünya pamuk stokları, küresel ekonomik krizin ardından tekrar hızlı bir artış eğilimine girmiştir. Dünya pamuk üretiminde son iki sezon hariç 5 sezonluk art arda arz fazlası dönemi, tekstil sektöründeki pazarlama sorunları, uluslararası ticaret hacminde daralmaya yol açan ekonomik krizler gibi faktörler, çoğunluğunu Çin'in elinde bulundurduğu 20 milyon tona yakın stok birikimine neden olmuştur. Bu durum pamuk fiyatlarını olumsuz etkilemektedir.

11. ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

1. Ülkemizde pamuk üretim ve tüketiminin ekonomideki stratejik yeri ve önemi dikkate alınarak, pamuk üretimi tüketimi karşılayacak bir seviyeye getirmek hedeflenmeli, buna göre politikalar geliştirilmelidir. Özellikle yüksek verim ve kalitede üretim yapılabilen bölgelerde ekim alanlarının artırılması sağlanmalıdır. Pamuk üretimi, sadece tarımsal üretim olarak değil; ülkemizde en büyük ihracatı gerçekleştiren ve en büyük istihdam yükünü çeken sektör olarak tekstil sektörüne hammadde temini bağlamında; "ülkemiz için stratejik bir ürün/üretim" olarak benimsenmelidir.

2. Ülkemizin pamuk tarımında şuan sahip olduğu verim düzeyiyle 1995-2000 yılları arasında gerçekleşen (ortalama 730 bin hektar) ekim düzeyi bir araya getirebilirse ülke lif pamuk üretimimiz 1,3-1,4 milyon ton seviyelerine kadar çıkabilecek ve tüketimin büyük kısmı iç kaynaklardan karşılanarak ithalat azaltılabilecektir. Bu nedenle ithalat maliyeti yüksek ve yıllara göre değişken olan pamuğun ülke içinde yeterli seviyede, ihtiyaca uygun ve kaliteli olarak üretimi artırılmalıdır.
3. Türk pamuğunun yüksek maliyet sorununun çözülmesi ve bu yolla üretimin artırılması ve dünya fiyatlarıyla rekabet edilebilmesi için pamuk politikaları yeniden değerlendirilmelidir. Pamuk destekleme primlerinin tespitinde rakip ülke koşulları ve dünya fiyatları göz önüne alınmalıdır. Ülkemizde pamuk üreticilerine verilen doğrudan destekler (fark ödemesi desteği) yüksek seviyelere ulaşmıştır. Ancak desteklerin üretim üzerinde etkili hale getirilmesi gerekmekte, bu durum sadece prim artışlarıyla sağlanamamaktadır. Bu nedenle verilen desteklerin üretim maliyetini düşürücü tedbirlerle desteklenmesi gerekmektedir. Gübre, mazot, tarımsal sulamada kullanılan elektrik gibi tarımsal girdi fiyatlarının düşürülmesi, girdiler üzerindeki KDV gibi vergilerin makul bir seviyeye çekilmesi gibi tedbirler Türk pamuğunun dünya koşullarında rekabetçi bir yapıya kavuşmasını sağlayabilecektir.
4. 2011 yılından itibaren uygulanan havza bazlı destekleme modelinin etkin bir şekilde takibi ve uygulanması sağlanmalıdır. Bu bağlamda pamuk üretiminde daha çok verim ve kaliteye sahip olan alanlarda ekimin artırılması için çok yönlü çalışmalar yapılmalıdır. Bu durum ülke içinde milli gelir artışı, istihdam artışı, dış ticaret açığının olumlu yönde etkilenmesi ve yerli sanayi için hızlı hammadde tedariki gibi birçok husus için büyük önem taşımaktadır. 2017 yılında uygulanmaya başlanacak olan yeni destekleme modelinin (Türkiye Milli Tarım Destekleme Modeli) bu anlamda önemli olduğu değerlendirilmektedir.
5. ABD gibi ülkelerin uyguladığı politikalar karşısında yerli üretimin korunması için uygun dış ticaret araçları kullanılmalıdır. Bu bağlamda 2014 yılında ABD menşeli pamuk ithalatına yönelik başlatılan ve İthalatta Haksız Rekabetin Önlenmesine İlişkin 2016/7 sayılı Tebliğ ile tamamlanan dumping soruşturması sonucunda, dumping nedeniyle yerli üretimin ve üreticinin zarara uğradığının tespit edilmesi üzerine ABD menşeli pamuk ithalatından kaynaklanan zararı ortadan kaldıracak bir önlem uygulanması (CIF bedelin yüzde 3'ü oranında dampinge karşı kesin önlem uygulaması) olumlu bir gelişme olmuştur.
6. Pamukta kirliliğin önüne geçilmeli, kaliteli üretim artırılmalı, lisanslı depoculuk sistemi yaygınlaştırılmalı ve tek balya standardizasyonuna geçilmelidir. Standardizasyon sisteminde Pamuk balyalarından alınan örnekler yüksek kapasiteli gelişmiş HVI (High Volume Instrument) sistemi ile teçhiz edilmelidir. HVI sınıflandırma sistemi geleneksel eksper derecesi ve elyaf uzunluğu, mukavemeti, elyaf tecanüsü, micronaire, çepel ve renk gibi elyaf özelliklerinin alet ile ölçülmüş sonuçlarını içermektedir. Bu şekilde balyanın gerek borsada parasal kıymet takdirinde gerekse iplik olma, dokuma ve boyama gibi işlemlerde sınıflandırılması ve değerlendirilmesi kolaylıkla yapılmaktadır. Destekleme sisteminde kaliteyi artıracak, tek balya standardizasyonuna geçişi teşvik edecek uygulamalara yer verilmesi önemli bir husus olarak değerlendirilmelidir.
7. Pamuk üretim ve pazarlama yapısının güçlendirilmesi ve istikrarlı hale getirilmesi için pamukta uzmanlaşmış kooperatif birlikleri olan Tarış Pamuk Birliği, Çukobirlik ve Antbirlik'in idari ve mali yapılarının düzeltilmesine yönelik olarak son dönemde yapılan yasal düzenlemelere ek olarak birlikler için sürdürülebilir rasyonel bir finansman modeli geliştirilmeli, kooperatif ve birliklerin pamuk sektöründeki etkinlikleri artırılmalıdır.
8. Pamuğun ülke içi üretiminin tüketimi karşılayacak seviyeye gelene kadar, ithalatın daha düşük bedellerle gerçekleştirilmesi için alternatiflerin değerlendirilmesi, göz önüne alınması gereken bir husustur. Türkiye'nin yıllar itibariyle yarısından fazlası ABD'den yapılan pamuk

ithalatının, İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT) üyesi olan pamuk üreticisi ülkelere doğru kaydırılabilmesi, Türkiye'nin daha ucuz hammadde temin etmesini sağlayacak önemli bir girişim olarak gündeme alınmalıdır. Bu nedenle İİT üyesi ülkelerle pamuk ticaretinin artırılması ve bunun için Türk tekstil sanayicisinin tercih ettiği pamuk standartlarını söz konusu ülkelerde sağlayacak plan ve projelerin bu ülkelerle karşılıklı olarak hayata geçirilmesi, hatta daha ileri gidilerek bu ülkeler ile Türkiye arasında, İslam Kalkınma Bankası üzerinden kullanılacak krediler vasıtasıyla, ABD ile Türkiye arasında var olan ticaret sistemine (sübvansiyonlu ithalat- GSM Kredileri) benzer bir yapı oluşturulması, Türkiye'nin pamuk ile ilgili hedefleri arasında olmalıdır.

9. Üretimin tüketimi karşılayacak seviyeye getirilmesi hedefine paralel olarak, yerli sanayicinin yerli hammadde kullanımının desteklenmesi, yurt içindeki pamuk fiyatlarını da olumlu etkileyecek ve ithalatın azaltılması sağlayabilecek adımlar arasında sayılabilir.
10. Pamuk toplama işçiliğindeki yüksek fiyat ve işçi bulmada yaşanan sıkıntıların devam etmesi nedeniyle makineli hasada geçiş zorunlu hale gelmiştir. Tarım arazilerinin toplulaştırılması ve tarım satış kooperatifleri ve birlikleri ile diğer üretici örgütlerinin, makineli hasat konusunda üreticiye öncülük etmesi ve gerekli makine ve ekipmanı sağlaması önem taşımaktadır. Birliklerin bünyesinde makine parklarının kurulması ve bu yönde birliklerin desteklenmesi, sorunun giderilmesinde bir yöntem olabilmektedir. Ülkemizde pamuk hasadı sonrası birliklere mal teslim etme sırasında uzun kuyruklar oluşmakta, kütlü pamuğu saklamada depo sorunu ortaya çıkmaktadır. Hasat edilen pamuk "module builder" adı verilen aletlerle sıkıştırılmalı ve böylece taşımada ve depolamada kolaylıklar sağlanmalıdır. Kullanımı kolay olan "Module Builder" aletinin ülkemize getirilmesi ile zaman ve yerden kazanç sağlanacaktır. Çırçır fabrikalarında makineli hasada uygun ön temizleme ekipmanlarının kurulması sağlanmalıdır.
11. Alternatif ürünler olarak mutlaka pamuk, mısır buğday ve soya birlikte ve bir pariteye bağlanarak değerlendirilmelidir. Alternatif ürünlerin ülke için yarattığı katma değer hesaplamalarında yurt içinde oluşan borsa fiyatları değil, uluslararası piyasa fiyatları baz alınmalıdır ve destekleme primleri bu kapsamda oluşturulacak bir parite esasına göre belirlenmelidir.
12. Pamukta destekleme prim ve politikaların, son dönemde olduğu gibi üreticiler tarafından ekim yapılmadan önce açıklanması ve ödemelerinin de aynı dönemde yapılması, hatta desteklerin çok yıllık olarak belirlenmesi üretimde önceden belirlilik, istikrar ve üretimi teşvik açısından önem arz etmektedir. 2017 yılında uygulanmaya başlanacak olan yeni destekleme modelinin bu hususlarda faydalı olacağı değerlendirilmektedir.
13. GDO'suz Türk pamuğu imajı tüm sektör paydaşlarınca benimsenmeli ve üretimde better cotton uygulamaları dikkate alınmalıdır. Bunun yanında özellikle gelişmiş ülkelerde organik pamuktan yapılan tekstil ürünlerinin tercih edilmesi sebebiyle, organik pamuk üretimi teşvik edilmeli ve artırılmalıdır.
14. Pamuğun genel durumunun, tekstil sektörü (iplikçi, dokumacı, konfeksiyoncu, modacı) üretici, tüccar, çırçırıcı, pamuk yağı üreticisi, ihracatçı, ithalatçı, tüketici gibi geniş bir kesimi ilgilendirmesi sebebiyle, pamuk sektörüyle ilgili politikaların oluşturulması ve sorunların çözümü konusuna bütünsel yaklaşımlarda bulunma kapasitesi geliştirilmelidir.
15. Pamuk rekolte tahmin çalışmaları ulusal düzeyde uydu kontrollü olarak tamamen bilimsel yollarla yapılmalı ve üretim sezonu sonunda yıllık rekolte değerleri açıklanmalıdır.